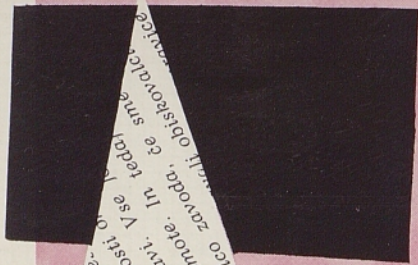
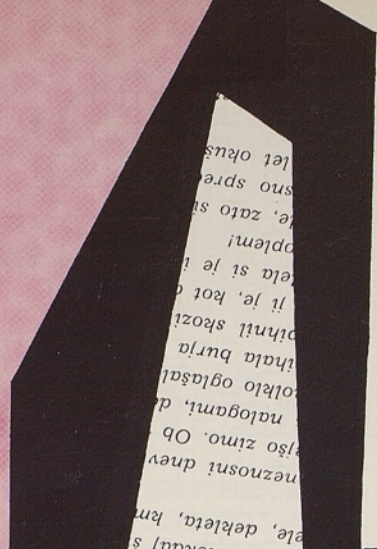

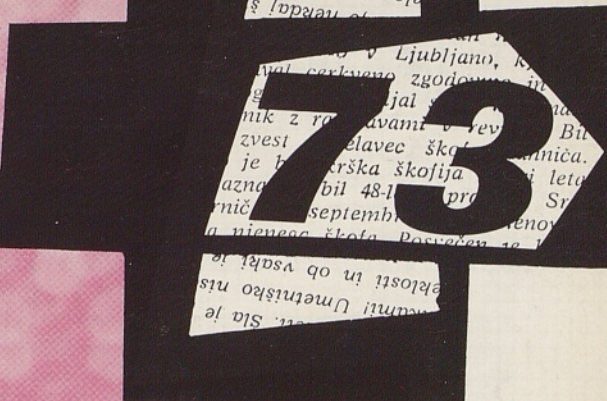
2

...ali obiskovalca
...ce sme
...tedaj
...vsega
...ni
...vsega
...ni
...vsega
...ni

...et okus
...sno spre
...e, zato su
...opleni
...ela si je
...i je, kot
...pihnil skozi
...hala burja
...olhlo oglašai
...nalogami, d
...išo zimo. Ob
...neznosni dnevi
...e, dekleta, km

...v Ljubljano, k
...v zgodovino in
...jal
...nik z ro
...avami v rev
...Bti
...zvest
...elavec škof
...aniča.
...je b
...rška škofija
...i leto
...azna
...bil 48-l
...pro
...St
...nič
...septemb
...renov
...nieneš škola. Posvečen je l

73

...Sla je
...ni Umetniško nis
...elosti in ob vsaki je

mi a d i k a

mladika

IZHAJA DESETKRAT V LETU
1973 LETO VII ŠTEV. 2

XVII

VSEBINA

Jože Peterlin: Krepiči zavest narodne skupnosti v doželi je naša zgodovinska odgovornost	21
Anton Kacin: Nekaj spominov na Ivana Trinka (za 110-letnico roj.)	22
Marko Jevnikar: Operacija (novela)	24
Družbeni problemi: Okno v svet (xy), Belgijski rudniki, beneški fantje, silikoza (Ivan Buzičan)	27
Maks Šah: Po strahotnem opustošenju. Iz vietnamske zgodovine	28
Portret športnika: Ivan Peterlin - Abebe Bikila	29
Andrej Petkovšek: Spoznavajmo naše kraške domove!	30
f, e, s: Kolektivni razgovor z Avgustom Černigojem	32
Razmišljanja mladih: Mar znamo sprejemati sočloveka (T.R.), Misel ob dnevu žena (M.L.), Kje so lanski maturanti (ij)	35
Erika Scheimer: Bilo je med prvo svetovno vojno (novela mladih)	35
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (nad.)	37
Ocene (glasba, gledališče)	37
Za sodobne žene in dekleta: Mate: Drugo šol. polletje	40
Čuk na obelisku, Smeh in dobra volja (na platnicah)	

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Jože Peterlin (glavni urednik), Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema).

ZUNANJA OPREMA:

Edvard Žerjal

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart« trst, rossetti 14 - telefon 77 21 51

IZID NAGRADNEGA NATEČAJA

V petek, 16. marca, se je v uredništvu naše revije sestala komisija in ocenila vseh enajst del, ki smo jih prejeli na razpis za nagradni natečaj. Komisija, ki so jo sestavljali Martin Jevnikar, Alojz Rebula, Ljubka Sorli, Albert Miklavec in Jože Peterlin, je izbrala tri najboljše dela in jih nagradila. Svoje mnenje pa je utemeljila takole:

I. nagrada:

Meja — avtor Pavle Zidar (pseudonim Marička Svetina)

V poslanem gradivu je ta novela umetniško najboljša, čeprav bi bila lahko krajša in s knjižnimi dialogi namesto narečnih. Prispevek se odlikuje po zrelem pisateljskem prijemu in po človečanski noti.

II. nagrada:

Marija in otrok — avtor Milena Merlak Detela (pseudonim Saturn 2000)

Motiv je sicer skromen, toda svež in prikupen, podan z literarno veščino v negovanem jeziku. Zajema razmere med zadnjo vojno.

III. nagrada:

Deviške misli — avtor Ingrid Valič (pseudonim Ingrid)

Ta sestavek bi po svoji nadpovprečni oblikovni spretnosti in modernosti izražanja zaslužil višjo nagrado, ko bi imel neko oprijemljivejše povedno jedro.

Med ostalim gradivom je vreden priznanja sestavek Rojstni dan zaradi ljubkega in osebnega motiva, ki pa izkazuje premalo literarnega znanja.

Ostale novele niso prišle v poštev za nagrado bodisi zaradi umetniške nedovršenosti bodisi zaradi preživele romantičnosti, čeprav je treba vsem priznati dostojno obvladanje jezika in določeno literarno spretnost.

Med prispevki je bila poslana tudi 76 strani obsega-joča povest Slikar in Marija, ki pa bolj kot po svojem obsegu ne ustreza natečaju zaradi svoje romantične dolgoveznosti in psihološke neutemeljenosti, čeprav je sicer treba avtorju priznati pripovedno verziranost in tudi precej literarnega znanja.

SPOROČILA UPRAVE

V prvi številki letošnjega letnika smo vsem naročnikom, ki so v zaostanku z naročnino, priložili položnico ali obvestilo ter jih prosili, da bi čimprej poravnali naročnino. Zelo veliko se jih je na vabilo odzvalo in se jim za to lepo zahvaljujemo. Vse druge pa ponovno prosimo, da se odzovejo, sicer jim bomo morali pošiljanje revije ukiniti. To bomo morali storiti zaradi visokih stroškov, ki jih imamo v tiskarni posebno še z uvedbo novega 12% davka na tisk.

Nekaterim, ki še niso naši naročniki, smo poslali revijo na ogled. Upamo, da se jih bo čimveč odzvalo in naročilo.

Posamezna številka Mladike stane 250 lir. Celoletna naročnina 2500 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 50 din. Letna naročnina za druge države je 6 US dolarjev ali enakovreden znesek v tuji valuti.

Jože Peterlin

KREPITI ZAVEST NARODNE SKUPNOSTI V DEŽELI JE NAŠA ZGODOVINSKA ODGOVORNOST

Ob desetletnici dežele se morda Slovenci vse premalo zavedamo, da je tudi v tem njen velik pomen, da smo Slovenci v Italiji združeni v eno upravno enoto. Po razcepljenosti med beneške, avstrijske ali italijanske gospodarje, kakor je pač zgodovina risala meje preko nas, brez nas, smo danes Slovenci na najzapadnejši meji združeni. Naš sedanji zgodovinski trenutek nam narekuje, da v tem demokratičnem vzdušju, ki nam ga garantira italijanska ustava, razživimo svojo narodno zavest tudi med brati v tistih predelih dežele, kjer je bila toliko let zatrta ali uspavana. In da povežemo čim tesneje vse Slovence v deželi.

Čudno težko se znebimo predsodkov iz zgodovine. Nekoč nas je Avstrija razdelila v Primorje, Kranjce, Korošce in Štajerce, da bi ubila v nas zavest narodne enotnosti in zavesti. In desetletja in petdesetletja smo se zmerjali s pokrajinskimi oznakami, kakor nekoč grška mesta, ki niso čutila, da so vendar grška. Ti predsodki še do danes niso povsem premagani. Naš avstrijski gospodar si je mel roke, ker mu je načrt uspel: majhni smo bili in še brez zavesti istosti in enotnosti.

Tudi v ta del naroda, ki živi najbolj na zapadu, je nekdo vrgel seme nesoglasja: tržaški Slovec pogosto gleda zviška na »provincialnega« Goričana, ki da nima velikih literatov in je ves malomeščanski, Goričani se spet sklicujejo na svojo bogato kulturno preteklost in gledajo s pomilovanjem na »plitve tržaške obmorske sejmarije«. Eni in drugi pa smo stoletja pozabljali na brate po krvi in jeziku ob Nadiži, pod Matajurjem, ob Beli v Kanalski dolini in nismo iskali z njimi trdnih vezi, za Rezjane pa skoraj nismo vedeli.

Napočil je trenutek in pred nami vsemi je zgodovinska odgovornost, da dokončno pokopljemo predsodke drug do drugega. Če imamo slučajno na Tržaškem trenutno pisatelje, so jih imeli v Gorici v preteklosti in imajo razvejano prosvetno dejavnost in imajo v Benečiji duhovnike, ki neustrašeno branijo jezik in pesem ter tvegajo, da jih zaslišujejo ponoči zaradi zvestobe narodnemu izročilu ali jih vlečejo z odra, ko vodijo svoj pevski zbor. Kdo je v tem trenutku večji in kje je prednost, o tem bo izrekla zgodovina svojo besedo. Eno pa je gotovo: nima Trst pisateljev in nima Gorica živahnih srečanj, debatnih razprav in velike pevske kulture, ne bijejo Benečani in Slovenci v Kanalski dolini življenjskega boja za obstanek, ampak vse to je delo, uspeh, boj Slovencev v naši skupni deželi. Tako moramo čutiti. Ne sme več biti vprašanj, kdo je večji in bolj nadarjen in kdo je dosegel večje uspehe: ali Goričan ali Tržačan ali Benečan — dosegli smo jih Slovenci v deželi! Eni imamo veliko bolj ugoden in lagoden položaj kot ga imajo drugi, v nekaterih naših predelih je večja skupnost kot v drugih, v nekaterih je večja zgodovinska osnova in zapuščina in prednost v zaščiti kot v drugih. Morda so zato tisti, ki iz nič ustvarjajo, večji kot tisti, ki rastejo iz bogate tradicije.

Zato se zdi, da je danes naša zgodovinska odgovornost, krepiti narodno enotnost Slovencev v deželi. Če bomo zamudili ta trenutek, nismo bili prisotni kot zrel narod v tem času. Zato je dežela, ki je rezultat sodobnega prizadevanja demokratičnih ljudi Italije, za nas, Slovence, zgodovinsko važna pridobitev in ne smemo zamuditi tistega, kar nam daje možnost, da v njej opravimo. A prvo, kar moramo narediti je: narodna povezanost vseh Slovencev v deželi.

Nekaj spominov na Ivana Trinko

(za 110-letnico rojstva)

Ime Matajur, pod katerim leži rojstna vas Ivana Trinko, sem slišal že kot otrok, celo prej kot Triglav, ime naše najvišje gore. Omenil ga je ob neki priliki oče, ki je pristavil: »To pa je že pod drugim cesarjem,« kar je pomenilo, da je v drugi državi, onstran meje.

V dijaških letih se je Matajurju pridružilo ime Ivan Trinko. V starih letnikih Doma in sveta sem bral kak njegov članek o beneških Slovencih. V šoli smo slišali, da je pesnik. Ko so avstrijske čete po prodoru pri Kobaridu v oktobru 1917 zasedle Videm, se njegovo ime ni nikjer omenjalo. Po vojni sem zvedel, da je bil ob začetku kobariške ofenzive slučajno v Padovi, kjer je počakal na konec vojne, ker pač ni mogel nazaj. Lojze Res ga je pritegnil med sodelavce prvega Jadranskega almanaha (1923). Leta 1925 ali 1926 — natančno se ne spominjam več — se je v Gorici v zelo ozkem krogu govorilo, da so Trinko ponudili nadškofijsko stolico v Gorici. Že takrat je obstajal namen, odstraniti nadškofa Sedeja. Trinko da je ponudbo odločno odklonil, ker je Sedeja zelo cenil. Tudi je bil preveč premočrten, da bi šel na tako pot. Držal bi se itak ne bil dolgo, kot se ni dr. Fogar v Trstu.

Osebnost sem Trinko spoznal leta 1928, ko sem prevzel uredništvo izdaj Goriške Mohorjeve družbe. Dotodanjega urednika dr. Janka Kralja so bili poslali na letovišče na Liparske otoke. Oblast ga je imela že dolgo na piki, kot se reče. Neposredni povod za konfinacijo pa je dal govor, ki ga je imel v maju v Kojskem na grobu tamkajšnjega župnika Alberta Lebana (umrl 8. maja). Povedal ni sicer nič revolucionarnega, a govoril je slovensko, sočutno, toplo. Sicer so pa tisto leto fašisti hoteli zadaviti vse slovensko kulturno življenje. Zatrli so dobesedno vse slovensko časopisje do zadnjega lističa.

Prav takrat je Trinko poslal Goriški Mohorjevi družbi zbirko črtic »Naši paglavci«. Rokopis sem prebral in predlagal odboru, naj ga sprejme med redne knjige. Predlog je bil sprejet. Potem je bilo treba urediti z avtorjem nekaj podrobnosti. Sporočil sem mu, da pridem k njemu. Nekaj dni zatem sem ga poiskal v videmskem semenišču, kjer je poučeval filozofijo in tudi slovenščino. Vatikan je bil namreč odredil, naj se v semeniščih, kjer se vzgajajo dijaki bogoslovci neitalijanskega jezika, poučuje tudi njihov materin jezik. Tako je bilo v Gorici, kjer je bila skupna gimnazija v malem semenišču za dijake iz goriške, tržaške in puljske škofije; enako je bilo v Vidmu. V Gorici se je poučevala samo slovenščina, ne pa tudi hrvaščina, čeprav so bili med dijaki tudi Hrvati iz Istre.

V semenišču sem vratarju povedal, s kom želim govoriti. Čez nekaj minut je vstopil v čakalnico visok gospod umerjene hoje in krenenj. Malo se je začudil, ko me je zagledal, a je takoj povedal vzrok: »Mislil sem, da ste duhovnik!« Seveda ga ni prav nič motilo, ker sem bil laik. Ljubeznivo me je povabil v svojo sobo.

Mimogrede povem, da se je mojemu predniku Janku Kralju zgodilo nekaj podobnega. Pisatelj Ksaver Meško, ki ga osebno ni poznal, se mu je na koncu nekega pisma priporočil (po latinsko): »Spominjajte se me pri oltarju!« Sodelovanje pri cerkveni bratovščini, kot je Mohorjeva, je dalo tako misliti.

Trinkovi sobi, ki je bila urejeno založena s knjigami, se je videlo, da je delovna soba kulturnega človeka. Uredniške zadeve sva rešila hitro. Potem pa se je začel eden tistih pogovorov, ki človeku dajo novega upanja in vere v življenje in dobro stvar. Že prej je bil prinesel steklenico dobre kapljice; a tudi brez nje bi bila beseda tekla. Povedal je marsikaj iz svojega življenja, zlasti iz mladih let. Ustavil se sem dolgo, dalj kot bi se spodobilo za prvi obisk. Ob slovesu me je povabil, naj ga obiščem ali v Vidmu ali pa doma v Trčmunu. Ves čas je govoril mirno, brez kakega čustvenega poudarka. Ko sem stopil na ulico, se mi je svet zdel širši in lepši ob misli, da še živijo taki duševno močni možje.

K Trinko sem potem šel vsaj enkrat na leto, največkrat o počitnicah v Trčmun. Prvič sem se peljal z vlakom do Čedad, od tam pa sem pešačil do Šempetra in po sovodenski dolini do Sovodenj. Blizu Sovodenj sem na cesti vprašal moža, ki mi je prišel nasproti, ali je še daleč do Trčmuna. Povedal je in dostavil, ne da bi mu bil jaz Trinko omenil: »Profesor je poleti doma.« Uganil je, h komu sem bil namenjen. Iz Sovodenj pelje zelo strma steza do Trčmuna. Tam so mi takoj pokazali Trinkov dom, skromno kmečko hišo, kateri se je videlo, da je bila popravljena. Pozneje sem včasih šel iz Soške doline preko Livka. Obiski so bili zmeraj prijetni. Vračal sem se, kakor je nanoslo. Večkrat me je spremil tudi uro daleč. Nekdaj sem šel iz Trčmuna preko dolin gori in doli. Razložil in pokazal mi je pot in steze. Pozno popoldne sem prekoračil beneško Idrijo (Iudrio), ki je bila pred prvo svetovno vojno in je tudi danes po drugi svetovni vojni državna meja. Prišel sem na Kambreško in od tam v Kanal.

Pri jezikovnem pouku so potrebni učbeniki; brez njih gre težko. Trinko ni imel na razpolago nobene slovnice.

Zato jo je sestavil sam. Leta 1929 mi je izročil rokopis s prošnjo naj, ga pregledam. Uporabljal je najboljše takratne pripomočke. Po pregledu rokopisa sem svetoval nekaj malenkostnih popravkov. Slovnica je potem izšla 1930 z naslovom »Grammatica della lingua slovena ad uso delle scuole«.

Manjkala pa je primerna vadnica. Trinko me je prosil, naj jo pripravim jaz. In naslednje leto je izšla še vadnica »Esercizi per la grammatica slovena di G. Trinko«. Beneški dnevnik »Il Gazzettino« je o njej objavil pohvalno poročilo, ki ga je napisal, če se prav spominjam, Miha Dorbolò, slovenski duhovnik, profesor v videmskem semenišču; javno mnenje ga je priznavalo za Trinkovega naslednika med beneškimi Slovenci. Dorbolò je nekaj let bival o počitnicah na Sv. Višarjah, kjer smo se večkrat videli. Žal da je umrl še pred začetkom druge vojne.

Pripominjam, da o kaki denarni nagradi za vadnico nisva nikoli govorila. Delo sem sprejel, ne da bi računal na honorar. Sploh so bili honorarji takrat bolj izjema kot pravilo. Trinko pa me je presenetil tudi v tej reči. Ko je knjiga izšla, me je nekega dne počakal pred nadškofijsko gimnazijo in mi izročil za tiste čase kar čeden znesek, ki mi je seveda prišel zelo prav.

S Trinkovo slovnico je v zvezi še ena knjiga, namreč berilo »Pisano polje«. Ta stvar se je pa razvila drugače. Pri pouku slovenščine sem rabil Breznikovo slovnico v nižjih razredih. Od V. razreda dalje smo imeli Grafenauerjeve slovstvene čitanke. Te knjige smo nekaj let dobivali preko Katoliške knjigarne v Gorici, pozneje pa po kontrabantskih zvezah. Ljubljanskih čitank za prve razrede pa nismo mogli rabiti. Položaj ni bil lahek. Zato je Mohorjeva družba sklenila izdati posebno berilo za nižje razrede gimnazije. Sestavil sem torej mladinsko čitanko »Klasje«. Preventivne cenzure takrat še ni bilo; vsaka knjižna izdaja je tvegala zaplembo. Sreča je bila v tem, da je bil tiste čase v Gorici za prefekta Tržačan Dompieri, odprt in razgledan človek, prava bela vrana med naravno in umetno zaplankanimi fašističnimi funkcionarji. O tem sem se osebno prepričal, ko je uradno obiskal malo semenišče. Rektor Valdemarin se je vidno tresel, ko me je predstavil in povedal, kot da se opravičuje, da učim slovenščino. »Ma è naturale,« se je prijazno nasmehnil prefekt in mi krepko stisnil roko. »Bodoči duhovniki morajo znati jezik svojih vernikov.« Tako jasne izjave ni niti javno niti zasebno dal noben fašistični funkcionar. Tudi sicer je Dompieri zastopal neko zmernejšo politično linijo nasproti manjšini; zato ni do'go ostal v Gorici.

Da bi knjiga lahko izšla in da bi Mohorjeva ne trpe-la škode, je dr. Besednjak, ki je takrat vzdrževal uradne stike med organizacijo in oblastjo, stopil na prefekturo in pobaral, ali bi lahko prinesel knjigo v pregled, preden jo tiskarna da na trg. Rekli so mu, naj jo prinese. Izročil jim je torej že natisnjen izvod. Čez ne preveč časa so ga povabili na razgovor in mu povedali, da je vsebina knjige v glavnem v redu; le čez Bevkovo črtico »Piramida« bi se kdo lahko spotaknil, ker bi jo utegnil tolmačiti kot karikaturu načelnika vlade. Besednjak je dejal, da je črtica stara, da je prvič izšla med vojno v maju 1918 v dijaškem listu »Mentor«, da torej o kaki tako mišljeni karikaturi ne more biti govora. Vendar se mu je ugovor

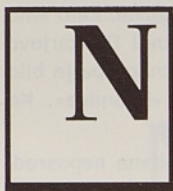
zdel resen in vsak prepir bi lahko samo škodoval. Zato smo »Piramido« izrezali in na njeno mesto vtaknili Cankarjevo »O, domovina, ti si kakor zdravje!« Kazalo knjige pa je bilo na drugi poli in tam je ostala zapisana »Piramida«. Ko sem Bevku to pravil, se je smejal.

Ta epizoda nima s Trinkovo slovnico nobene neposredne zveze. Ima jo pa drugo berilo »Pisano polje«, katero sem sestavil naslednje leto kot pomožno čitanko za IV. razred. Medtem so se razmere na prefekturi korenito spremenile. V novembru 1930 je Dompieri odšel; na njegovo mesto je bil imenovan fašistični zbesnelec Tiengo, ki je kmalu pokazal, kaj hoče. Usoda knjige »Pisano polje« je postala negotova. Tedaj je prišla resilna misel: dajmo knjigi dvojezični naslov, napišimo, da je to dodatek vajam za Trinkovo slovnico, in izide naj v samozaložbi. Stroške bo pa plačala Goriška Mohorjeva družba. S to mislijo sem šel v Trčmun k Trinku, da bi ga prosil, naj pristane na to rešitev. Doma ga nisem našel. Napisal sem mu pismo, mu razložil, za kaj gre, in ga prosil, naj mi brž ko mogoče sporoči, ali se strinja. Čez dva ali tri dni sem prejel njegov pritrdilni odgovor in »Pisano polje« je potem izšlo (1932) brez nesreče.

Trinko je bil vedno pripravljen pomagati. To dokazuje tudi naslednji primer. Ne vem več, katero leto so tri letnike liceja prenesli iz malega v centralno semenišče. Tam je bil za rektorja furlanski mons. Buttò, ki je dovršil bogoslovje v Vidmu. Buttò je ugovarjal, da bi profesor laik (mislil je mene) poučeval v velikem semenišču. Šlo je menda bolj za to, da bi delali težave pcku slovenščine. Stvar je bila nevarna. Zopet sem šel k Trinku, ki je bil nekaj Buttòjev profesor v videmskem semenišču. Takoj naslednji dan je prišel v Gorico in Buttòja trdo prijel, nekako v tem tonu: »Lepe reči slišim o tebi. Ne delaj neumnosti!« Pomagalo je in nobenih sitnosti nisem imel. Nikdar mi ni bilo všeč, in še danes občutim kot udarec po glavi, če slišim, da profesor bivšega dijaka po dvajsetih ali tridesetih letih še tika, češ, saj sem te en mesec učil. Ta fevdalni odnos iz šolskih klopi sem vedno obsojal. Priznati pa moram, da se mi v navedenem primeru to ni zdelo prav nič narobe.

Zadnjič sem videl Trinka poleti 1948. V Trst je bil prišel rimski slavist Luigi Salvini, ki bi bil Trinka rad spoznal. In tako smo se napatili proti Trčmunu trije: prof. Janko Jež, Luigi Salvini in podpisani. Vozili smo se z avtom še malo naprej od Sovodenj do Čepletišča. Potem smo jo mahnili peš. Trinka smo našli pri trdnem zdravju; le postaran je bil; imel je 85 let. Sprejel nas je gostoljubno. Njegovi domači so postregli s kozarcem dobrega vina in pogovor je tekel o delu, o spominih, o povojnem položaju. Ob slovesu smo si segli v roke. Ko smo zapuščali vas, je Salvini strnil svoje vtise v nekaj besed: »Srečen človek! Na kakšno pozitivno bilanco svojega življenja lahko gleda!«

Ivan Trinko je vezal dva svetova, dve kulturi. Zastopal je edino pravo, a žal premalo ali nič upoštevano načelo, da se morajo sosedni narodi med seboj spoznavati. Ker pa nas zgodovina uči, da dobre ideje ne umrejo, da marveč prodirajo, sicer počasi, v zavest posameznikov in velikih skupin, zato upamo, da zasije dan, ko bo na tem usodnem prostoru nastopilo mirno sožitje v senci ljubezni in pravice.

Marko Jevnikar

OPERACIJA

Jutro je bilo sivo in mračno kot vsa ostala. Megleni oblaki so se leno prelivali po nebu, ko je zdravnik vstopil v bolnišnico. S počasnim, toda gotovim korakom je prehodil park, ki ga je ločil od kirurškega oddelka. Redke mimoidoče bolniške sestre in zdravniki so se mu spoštljivo umikali in ga vljudno pozdravljali, on pa jim je le mimogrede in brez topline odzdravljaj, večkrat celo s samim pogledom ali z majhno kretnjo glave. Vsi so ga poznali kot dobrega kirurga, vestnega človeka, toda nekje suhoparnega in enoličnega, večkrat zamišljenega, kot bi ga neznano breme morilo in mu nikoli ne dajalo miru. Zato ni bil prav posebno priljubljen v družbi. Le redkokdaj je nasrneh posijal na njegovem obrazu, zato so se ga drugi izogibali, posebno mlajši zdravniki, ki ga niso mogli razumeti, v resnici pa se tudi sam ni znašel v številni družbi in je bil raje sam.

Vstopil je v stavbo in se počasi povzpел po mrzlih kamnitih stopnicah. V drugem nadstropju je zavil na hodnik ter potrkal na prva vrata. Vstopil je, ne da bi počakal odgovora. To je bila soba, v kateri so se zdravniki preoblekli in si nadeli običajne bele hlače in suktnjo. V sobi je bila omara za obleke, postelja za dežurnega zdravnika, miza, telefon in umivalnik z ogledalom.

V sobi ni bilo nikogar. Preoblekel se je, nato je krenil k umivalniku in si umil roke. Bežno se je tudi pogledal v ogledalo.

Imel je morda petinštirideset ali petdeset let. Beli lasje tu pa tam ter žalosten izraz na obrazu so ga precej starali. Edinole oči so še ohranjale v sebi nekaj nekdanje luči. Prehitro so minila leta, si je mislil, edinole še smrt ga čaka. Kaj naj še pričakuje zase od življenja? Vsak dan iste stvari: zgodaj zjutraj iz postelje, hitro v bolnišnico, celo jutro med bolniki, približno dve operaciji na dan, kosilo v bolnišnici, nato domov. Zelo utrudljivo življenje, si je mislil. Čemu ves ta trud? Večkrat na mesec

pa je moral ostati v bolnišnici tudi po kosilu. To so bili dnevi dežurstva, ko je moral prebedeti v bolnišnici celo noč do naslednjega jutra. Tudi danes je bil dežuren in se ne bo vrnil domov po kosilu, pač pa naslednjega dne. Predramil se je iz teh razmišljanj ter stopil iz sobe na hodnik. Najprej je krenil k svojim bolnikom. Imel je namreč v oskrbi sobo s šestnajstimi bolniki. Nekateri so bili komaj operirani in so okrevali, drugi so še čakali na operacijo, za nekatere pa je sumil, da so neozdravljivi, in je bil v dvomu, če bi jih sploh operiral. Stopil je torej v sobo in se kratko ustavil pri vsaki postelji. Bolniška sestra mu je dajala v roke zapiske o poteku bolezni vsakega posameznega bolnika, on pa je tu pa tam kaj napisal, ali dodajal nova zdravila. V nekaj minutah je vse opravil ter krenil proti operacijski sobi. Šele tu je srečal še nekaj drugih zdravnikov, ki so ga prijazno pozdravili, potem pa so nadaljevali s pogovorom.

Tudi to jutro je počasi minilo, minila je tudi ura kosila in bolnišnico je počasi zajela tišina. Vsi zdravniki in sestre razen dežurnih so odšli domov in hodniki so ostali prazni in tihi. Ostal je sam, še bolj sam kot prej. Šel je k dežurni sestri in ji povedal, da ga lahko dobi v sobi, če ga potrebujejo. Nato je odšel v sobo ter se trudno ulegel na posteljo. Popoldnevi in noči dežurstva zelo dolgo trajalo, si je mislil. Večkrat pokliče telefon, da je treba v kako sobo, ker se kak bolnik slabšo počuti, toda kljub temu čas zelo počasi teče. Posebno noč je dolga, ko na stropu gori luč ter bode v oči in spanec polagoma zajema ude in trudne oči pečejo, jutro pa noče in noče priti. Čakanje jutra je najdaljše.

Popoldan se je počasi iztekkel, ne da bi se prepetilo kaj posebnega. Tu pa tam so ga poklicali v kako sobo, nikoli pa ni bilo nič resnega. Popoldan je minil in prišel je prvi somrak. Truden se je ulegel na posteljo in zatisnil veke. Lahek spanec ga je objel, in kot bi brez teže zaplaval, je zaspal.

Zbudil ga je telefon. Ni vedel, koliko časa je tako spal, pogledal je na uro: bila je že pozna noč. Dvignil je slušalko. Bila je bolniška sestra. Sporočila mu je, da se je zgodila prometna nesreča in v nekaj minutah bo dospel v bolnišnico rešilni voz z ranjencem. Zahvalil se ji je, vstal ter se s hitrimi koraki napolil v sprejemno ambulanto. Na poti je še spil kozarec črne kave iz avtomatičnega aparata. V ambulanti ga je že čakala sestra. Rešilni voz bi moral kmalu dospeti, mu je rekla. Spregovoril je le nekaj besed. Ni rad govoril in zeblo ga je. Za daljši pogovor pa tudi ni bilo časa, kajti v daljavi sta kmalu zaslišala rezki zvok sirene, ki je postajal vedno glasnejši. Slišala sta še zaviranje koles; avto se je ustavil. Trenutek tišine, nato odmev hitrih korakov, ropot avtomobilskih vrat, nato spet hitri koraki in komaj slišno cviljenje, podobno zvončkljanju — značilni zvok nosilnice na kolesih. Zdravnik in sestra sta se pogledala in že se je v vratih prikazala nosilnica, ki jo je porival mladenič v beli obleki. Na nosilnici je nepremično ležal gospod, njegova obleka je bila na več mestih strgana in okrvavljena. Bolničar je porinil nosilnico v sobo, zdravnik in sestra pa sta takoj pristopila.

Pogledal je ponesrečenca v obraz. Ni močoč, si je mislil, ne, ne more biti res. Takoj ga je prepoznal, čeprav je bil videti starejši, toda prepoznal ga je takoj. Ni mogel verjeti svojim očem. Pred njim je ležal človek, katerega je že toliko let sovražil iz dna duše. Ta mož mu je pred dolgimi leti odvedel zaročenko in tega ni nikoli več pozabil, še manj pa odpustil. Dolga leta je premišljeval, kako bi se lahko maščeval. Toda zgodilo se ni nič, leta so minevala, ostal pa je zagrenjen in brez veselja do življenja. Nikoli mu ni odpustil in spomin na tiste žalostne trenutke ga je vedno spremljal in ga moril. To je bilo tisto težko breme, ki ga je noč in dan težilo in ga napravljalo tako pustega in neprijaznega.

Streznil se je, ko se ga je dotaknila bolniška sestra. Tiho se je čudila, ker je stal toliko časa nepremičen in je njegov pogled izdajal neki začuden odsev.

Ob dotiku sestre se je ves stresel. Ogleдал si je ranjenca. Šlo je za težek primer. Imel je krvavo glavo in strjena kri mu je lepila lase. Pretipal mu je lobanjo, toda ni našel nobenega zloma. Že na prvi pogled je opazil, da ima ranjenec roko zlomljeno; s tipanjem pa je ugotovil, da je moralo biti zlomljeno tudi kako rebro. Sumil pa je, da ima ponesrečenec tudi kako notranjo poškodbo in zelo verjetno tudi notranjo krvavitev. Če mu je zlomljeno rebro predrlo vratnico ali kako večjo žilo, bi v kratkem izkrvavel in umrl. Treba ga je bilo nemudoma operirati. Rekel je sestri, naj ga takoj spravi v operacijsko sobo.

Začel si je umivati roke. To je trajalo dobrih pet minut, medtem pa je sestra pripravljala vse potrebno za operacijo. Mož je že ležal na operacijski mizi, ko je zdravnik stopil k sestri in ta mu je nadela gumijaste rokavice. Razkužil mu je kožo in vzel v roke nož. Nekaj hitrih rezov in zazijala je globoka zareza. Hemostatične pincete so sledile druga drugi in skrbno zapirale žilice, da ni odtekala kri. Tu pa tam je tudi moral zašiti kako večjo žilico. Še je uporabljal nož in iskal vzrok krvavitve. Rezal je in začeli so ga obhajati spomini. Spomnil se je, koga operira. Ohjel ga je ponovni val sovraštva. Ni mu mogel odpustiti. Pomislil je, da bi ga lahko pustil tam in bi gotovo izkrvavel in umrl. V vsem tem času ga je utegnil ošiniti samo z bežnim pogledom. Ležal je pred njim nezavesten, nemočen, tako rekoč v njegovih rokah. Zdaj bi se lahko maščeval.

Moral je biti zelo pazljiv, da bi mu po pomoti ne prerezal večje žile, ki je morala biti nekje tam v bližini. Imel je mirno roko, toda moral je paziti.

Spomnil se je na svojo mladost, na hišo z vrtom v predmestju, na starše, ki so že dolgo v grobu, spomnil se je na psa, ki mu je bil zvest tovariš v vseh igrah. Spomnil se je na številne prijatelje. Bili so vedno skupaj, takoj navdušeni za vsako igro. Kmalu so minila tista brezskrbna leta, začel je hoditi v šolo, spoznal je nove prijatelje. Bili so vedno veseli, nasmejani za vsako malenkost. Vedno so igrali nogomet ali se zabavali.

Bolniška sestra je zaskrbljeno merila bolnikov pritisk.

Še vedno je iskal žilo. Ni je mogel najti in začel je postajati nemiren. Moral je tudi paziti, da ne prereže kakega živca.

Medtem je ponesrečenec dobil novo kri v žilo na roki. V sobi je bila popolna tišina, slišati je bilo le enakomerno ropotanje stroja, ki je dovajal ranjencu kisik po cevi.

Spet so ga preplavili spomini. Spomnil se je na leta učenja na univerzi. Tudi tokrat je spoznal nove prijatelje. Prve čase se mu je zdelo vse novo in bal se je, da ne bo kos izbranemu poklicu. Knjige so bile debele, številni predmeti s težkimi imeni, mračni in strogi profesorji. Spomnil se je prvega izpita. Profesor je poklical njegovo ime, pristopil je in sedel za mizo. Profesor si ga je dobro ogledal in mu zastavil prvo vprašanje. Srce mu je bilo tako hitro in močno, da je čutil tudi profesor, si je takrat mislil. In verjetno ga je tudi oblila rdečica. Spregovoril je prve besede, toda zvoki niso hoteli iz grla in zajecjljal je. No, počasi pa je že šlo. Kot mučne sanje se je tudi izpit

naposled končal. Profesor mu je čestital. Tako je imel za sabo prvi izpit.

Streznil se je, ko je možu po pomoti pre-rezal žilico, da je kri brizgnila naokrog in mu poškopila rokavice in predpasnik. Sestra ga je vprašujoče pogledala. Čutil je njen pogled, ne da bi ga videl. S hitrimi kretnjami je vzel pinceto in stisnil žilico, da je zaustavil kri. S posebno krpico pa je odstranil kri z rane.

Najtežji izpit je bil takrat, ko je moral pre-poznati preparat pod mikroskopom. Bil je nego-tov, in ko je pomislil na možnost, da odgovori napačno, ga je oblila zona. Toda tudi pri tem izpitu je izdelal. Večkrat je imel srečo, tako je mislil. Počasi so minevala leta univerze in poln navdušenja nad svojim poklicem je nekega dne končno lahko pozdravil univerzo. Počasi je za-čel z operacijami. Takrat pa se je zgodilo tisto, na kar se ni rad vračal s spominom. Moral bi se poročiti, toda zaročenka ga je zapustila, ker si je raje izbrala njegovega prijatelja. In zdaj leži ta mož pred njim in on mu skuša rešiti življenje.

Še vedno ni našel poškodovane žile, ki jo je iskal. Bolnikov pritisk je medtem padel ne-varno nizko. Od trenutka do trenutka bi mu lahko odpovedalo srce. Začelo ga je skrbeti. Vsa zaspanost ga je že zdavnaj minila, imel je popolnoma jasne misli, toda ni mogel doseči žile. Ni vedel kaj narediti. Sestra ga je več-krat zaskrbljeno pogledala. Predolgo je trajala operacija in ni bilo več dosti časa. Vsaka izgubljen sekunda bi lahko bila usodna. Močna luč je svetila s stropa in čutil je njeno toploto. Začel ga je oblivati mrzel pot. Najprej so se mu začele nabirati kapljice potu na čelu, potem pa je čutil, da je ves premočen. Imel je občutek, da se vse dogaja kot v grdih sanjah. Ni še prišel do iskane žile.

Av gust Černigoj: Križanje (intarzija, 1956)

V tem hudem boju s časom, da bi iztrgal smrti tega človeka, se je njegovo sovraštvo do njega počasi manjšalo. Na njegovem mestu je počasi vzknila medčloveška solidarnost. Poza-bil je na grenke trenutke iz preteklosti, ni bil več poln sovraštva, čutil se je samo kot človek, ki skuša rešiti smrti drugega človeka. Nekaj ju je zdaj vezalo, zdravnika in ponesrečenca, ki mu mora pomagati.

Toda spet so ga objeli spomini. Po tistem žalostnem dogodku se je ves spremenil. Zagnu-sil se mu je svet in poklic. Ni našel vzroka, da bi nadaljeval z življenjem, in večkrat ga je prešinila misel na samomor. Toda kljub temu, brez veselja in sreče, se je življenje nadalje-valo, ostala mu je le tista zagrenjenost, tisto breme, ki ga je vedno in povsod spremljalo in katerega se ni mogel nikdar znebiti. Toda zdaj, ko je imel tega človeka na operacijski mizi pod nožem, so tudi ti občutki splahneli kot megla ob toplem soncu. Ti občutki in njihovi vzroki so počasi bledeli in izginjali. Tudi so-vraštvo je splahnelo kot sneg na soncu.

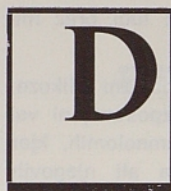
Bil je ves premočen od potu. Še en rez in končno je prišla na dan tudi iskana žila. Globoko se je oddahnil in prevzelo ga je toplo zadovoljstvo. Vzel je iglo ter zašil poškodbo. Zdaj mu je šlo delo laže in hitreje od rok, tako je čutil. In začutil je tudi ponovno miren in zaupen pogled bolniške sestre. To ga je navdahnilo z novimi močmi. Odstranil je še ostale pin-cete in začel šivati. Zdaj je bila roka spet mirna in gotova. Šivi so si hitro sledili v ena-komerni razdalji. Še zadnji šiv in dela je bilo konec. Rešil mu je življenje, o tem je bil pre-pričan in zadovoljen je bil.

Medtem ko so odpeljali moža iz sobe na nosilnici, si je zdravnik snel rokavice in si obri-sal pot s čela. Bila je res dolga in utrudljiva operacija. Truden je bil, toda čutil se je lahkega in srečnega, po dolgih letih se je vrnilo spet vanj notranje zadovoljstvo. Med operacijo je naredil obračun svojega preteklega življenja, vse je videl v novi luči in ni našel več vzrokov za svoje sovraštvo. Spoznal je, da mu ne pre-ostane drugega, kot da se vda svoji usodi in jo sprejme. Svet in sploh življenje ni takšno, kakršno bi si želeli, da je, tega se je dobro zavedel. Dolga leta pa je to spoznanje odvrčal od sebe in ga ni hotel sprejeti. Zdaj pa je ra-zumel, da mu bo življenje še kaj nudilo in mu kaj pomenilo, samo če ga bo sprejel takšno, kakršno pač je. Po tolikih letih se je končno rešil tistega bremena, ki ga je vedno morilo, in začelo se je zanj spet novo življenje.

S počasnimi in trudnimi koraki je hodil po hodniku, a v srcu je spet našel smisel za svoje življenje. Medtem so se na modrem nebu pri-kazali prvi nežni žarki jutranjega sonca.

Žarišča svetovne napetosti so kakor začaran krog, iz katerega je sila težko najti izhod. V Indokini vojna vihra pojema, ni pa se še pomirila. To je tudi razumljivo, zakaj strasti, ki so divjale skoro trideset let, se ne morejo takoj utešiti. Glavno je, da so odločilne velesile po Nixonovem obisku v Pekingju sklenile narediti konec klanju, s katerim ni mogoče urediti spornih vprašanj. Peking se v tekmi s Sovjetsko zvezo zблиžuje ne samo z Združenimi državami, ampak tudi z Japonsko in podpira evropsko združevanje, v južnovzhodni Aziji pa mu pride prav mir.

Težji je položaj na Bližnjem Vzhodu. Tam je sicer mir, le od časa do časa se zaiskrijo vpadi, atentati in povračilni napadi. Amerikanci se pripravljajo na odločnejše posredovanje, arabski svet pa se je razklal zaradi terorizma »Črnega septembra«, ki je zasenčil z grobim atentatom v Hartumu ugoden položaj za Arabce po sestrelitvi libijskega letala nad Sinajskim polotokom. Nasilje arabskih skrajnežev, ki so povezani z različnimi drugimi skupinami nasilnih skrajnežev po vsem svetu, je postalo samo sebi namen. Njegove žrtve so zvečine nedolžni ljudje brez vsake krivde, število žrtev tega nečloveškega nasilja vrto-glavo narašča, čeprav je jasno, da škoduje arabski stvari in tudi vsem drugim namenom, ki jih imajo pred očmi teroristi drugje po svetu. Še tisto malo človeškega, kar je v teh nemirnih časih ostalo v mednarodnih odnosih, se razčlovečuje. Najhuje je, da so se ljudje temu že nekako privadili, kar le opogumlja kruto početje brezvestnih blaznežev. Če je odpor zatiranih narodov v določeni meri in v pravih mejah razumljiv, je početje okrutnih terorističnih skupin vredno vse obsodbe. Vsi odgovorni bi se morali zganiti in narediti konec krutemu počenjanju

nasilnežev, ki so sramotni madež za kulturnega človeka dvajsetega stoletja.

Na koncu naj omenimo še volitve v Čilu in Franciji. V Čilu je zmagala opozicija proti marksističnemu predsedniku Allendeju, ki pa ga ne bo mogla odstraniti, ker ni dobila potrebne dvotretjinske večine. Allende je izjavil, da bo še dalje s pomočjo komunistov izvajal »mirno«
revolucijo.

V Franciji so zmagali degolovci s svojimi zavezniki, a le s precejšnjo težavo. Močno se je okrepila levica, odnosno njen blok, v katerem so sodelovali komunisti, socialisti in skrajni radikali.

Ko gledamo skupno nastopanje socialistov s komunisti v Čilu in Franciji, se moramo vprašati ali se mar ne zavedajo, da vodijo tvegano samomorilsko politiko. Kjerkoli so doslej komunisti prišli na oblast, so najprej udarili po socialistih kot svojih najnevarnejših konkurentih. Niti Dubček med kratkim razcvetom »praške pomladi«
na izrecno zahtevo Sovjetske zveze ni smel dovoliti obnovitve socialistične stranke, medtem ko je to lahko dovolil nekaterim drugim strankam. Tako si socialisti v objemu s komunisti kopljejo lastni grob za primer, da le-ti pridejo na oblast. Povsod se sicer tolažijo, da se »pri nas ne bo tako zgodilo«, toda zgodovinska dejstva in logika komunističnega pojmovanja oblasti kažejo, da je ta tolažba jalova in skrajno nevarna za obstanek demokracije. xy

Belgijski rudniki, beneški fantje, silikoza...

Trušnjak, Trinko, Vogrič, Bukovac, Tomazetič, Hvalica, Klapic, Drekonja, Čičigoj, Florjančič, Mohorčič... Tako, so se imenovali mladi fantje in mladi zakonski možje iz Beneške Slovenije, ki so se hitro po drugi svetovni vojni trumoma odpravljali na težko izseljeniško pot v Belgijo. Niso še pozabili grozot fašizma in vojne, ko so že morali zapustiti svoj dom, svojo vas, svoje drage in se podati v hladno tujino za zaslužkom, ker jim domači kraj ni nudil možnosti za delo in za preživljanje.

Ker so bili beneški fantje brez kakršnekoli strokovne delavske specializacije, a čvrstih rok, polni mladostne moči in volje do dela in zaslužka, jim je tujina nudila samo težavna ročna, fizično naporna in nezdrava dela: v tovarnah, v gradbeništvu, v rudnikih. Večina beneških fantov se je zaposlila v belgijskih rudnikih premoga, ker je bilo na tem področju več razpoložljivih delovnih mest, pa tudi ker je bil zaslužek v rudnikih rahlo višji kot na drugih področjih. Mladi fantje in možje, ki so se odločili za trnjevo pot v tujino, so namreč odšli z določenimi upi in načrti. V tem pogledu zna vsak povedati zanimive

osebne življenjske izkušnje. Iz njihovih zaupnih pogovorov pa izhaja, da ni v začetku nihče imel namena ostati vse življenje v tujini in še manj da bi vse življenje preživel v rudnikih. Vsak je upal, da si bo s trdim delom v rudniku v nekaj letih kaj prihranil. S temi prihranki naj bi si uredil dom, bodisi v rojstnem kraju, če bi se razmere kaj izboljšale, da bi se v domovini zaposlil, ali pa v tujini sami, kjer bi se oženil ali kamor bi poklical svojo mlado ženo iz Beneške Slovenije, kjer je ostala pred njegovim odhodom.

Toda veliki večini teh mladih slovenskih rudarjev se upi niso izpolnili.

Niso namreč računali na zahrbtnost nezdravega in škodljivega delovnega okolja v podzemskih rovih premogovnih rudnikov v Belgiji. Niso računali na silikozo, neusmiljeno pljučno bolezen, ki lahko v nekaj letih uniči še tako močnega in klenega rudarja. In ta kosa je neusmiljeno žela med mladimi beneškimi fanti v Belgiji, tako da so se po petih, desetih, ali petnajstih letih vračali drug za drugim na svoje domove v Beneško Slovenijo z žalostnim

obrazom, z uničenimi pljuči in največkrat tudi brez mi-zerne penzije.

Oglejmo si, v čem je bridkost pljučne bolezni silikoze.

Nevarnosti, da dobijo to bolezen, so izpostavljeni vsi tisti delavci v rudnikih, v tovarnah, v kamnolomih, kjer so v prahu pomešani tudi delci silicija ali njegovih sestavin (odtod tudi ime — silicij = silikoza). Najbolj nasičeni s silicijevim prahom pa so premogovni rudniki. Ta prah se polagoma z dihanjem zasidra v pljučna tkiva in počasi, s posebnimi kemijskimi procesi povzroča obolenja dihalnih organov in njihovega delovanja. Silikotičen človek zelo težko diha, že čisto napravi nekaj stopnic, mu jemlje sapo, ne more opravljati nikakršnega naporenega dela. Celi predeli pljuč so namreč omrtvičeni, oksidacija je nezadostna. Tudi srčna mišica mora prevzeti nase veliko več napora, zato pride s časom do hudih komplikacij na srcu in v krvnem obtoku.

Silikotični bolnik je podvržen raznim boleznim in komplikacijam, zlasti bronhijalnim obolenjem. Najhujša pa je pljučna tuberkuloza, ki se z lahkoto usidra v neodpornih silikotično obolenih pljučih. Zdravljenje tuberkuloze je pri silikotičnih zelo dolgo in v mnogih primerih neuspešno.

Najbolj tragično za silikotičnega človeka je to, da je njegova bolezen neozdravljiva. Do zdaj nimamo nobenega zdravniškega pripomočka za učinkovito zdravljenje silikoze. Zato se bolnikovo zdravje iz dneva v dan lahko samo slabša in bolnik tudi točno ve, da je obsojen na prezgodnjo smrt. V najboljšem primeru se slabšanje bolezni zaustavi za nekaj časa, morda za kako leto, in to z neprestano uporabo določenih zdravniških pripomočkov, zlasti če so bolnomo odkrili v začetni fazi. Vsekakor pa bolnik živi v neprestanem strahu, da bo lahko v kratki dobi prišlo do najhujšega.

Poleg telesnega trpljenja (slikotik se namreč vedno slabo počuti), poleg omenjenega strahu pred prerano smrtjo, pa tare bolnika še tegoba, da ne more opravljati nikakega še tako malo naporenega dela, da bi preživel sebe in družino.

Zaradi zmanjšanja delovne sposobnosti je silikoza v skoraj vseh naprednih državah priznana kot poklicna bolezen in kot taka tudi zaščitena: bolnik, ki si je nakopal bolezen na delovnem mestu, dobi primerno mesečno odškodnino. Beneškim možem, ki so se vračali domov pa ni bila priznana niti ta odškodnina. Belgija je namreč priznala silikozo kot poklicno bolezen šele v letu 1964. Pred tem letom so oboleli rudarji prejeli le mizerno invalidsko pokojnino, seveda če so imeli zadostno število let dela v Belgiji. Večina naših rudarjev pa ni dočakala zdrava leta 1964. V zadnjih letih so lahko rudarji, ki so se vrnili tudi pred letom 1964, vložili prošnjo za priznanje poklicne bolezni in za ustrezno odškodnino in to v smislu dogovorov Evropske gospodarske skupnosti. Na žalost pa so bili ti postopki v preteklosti, in so deloma tudi še danes, zelo dolgi, čeprav se na splošno, kljub zamudi pozitivno rešijo.

Marsikateri silikotik iz Beneške Slovenije pa ni dočakal tega gmotnega priznanja od tujine, kateri je žrtvoval svojo mladost, svoje zdravje, svoje upe in načrte, svoje življenje.

Ivan Buzečan

Maks Šah

Po strahotnem opustošenju

Dva milijona žrtev, enajst milijonov brezdomcev, nad sedem milijonov ton bomb, milijarde dolarjev škode. Vse te strašne številke in njih posledice se drže vietnamskega ljudstva. Nad Vietnamom, Vietnamci in njihovo krvjo so se srečevali interesi tujih sil vse dotlej, dokler niso novi pogledi velike mednarodne politike pripeljali k treznemu pomirjenju in častnemu izhodu iz vojne meteža. Danes je ugotovljeno: Vietnam stoji pred vprašanjem, katerega ne bo mogoče rešiti, če ne bodo znali najti poti k miru in spravi.

Premirje je molk orožja, ki naj preide v pravi mir. Pravi mir pa je v srcih, ne v rožljanju, zmagi orožja, ne v politični prevladi, ne v etničnem ponosu, ne v ravnotežju sil. Mir je v ljubezni, v brastvu. V zagrenjenih in trpečih je treba vzbuditi ljubezen, zaupanje in potrpežljivost. Vojna je mati sovraštva in krivice. Spopad, ki se je zavlekel za celo generacijo je zapustil globoke in krvave rane, ki jih je treba najprej ozdraviti.

2. marca 1973 je bila v Parizu konferenca predstavnikov trinajstih držav, ki so podpisale mednarodno listino o izvajanju premirja v Vietnamu. Ta konferenca je sad petletnih pogajanj med ZDA, južnim in severnim Vietnamom in Vietkongom. Izjav in govorov je za 1250 ur in Kissinger je med ZDA, Parizom, Saigonom, Hanojem in Pekingom pretekel razdaljo, ki sliči razdalji med Zemljo in Luno. Je to uspeh? To bodo potrdili prihodnji meseci. Vsa ta prizadevanja pa imajo vsaj to prednost, da potrjujejo ugotovitev, da si zdaj nihče več ne želi vojne. V nadzorni komisiji imajo vsaj to zadoščenje, da nima nihče pravice veta, odprto ostaja le še vprašanje Kambožje in Laosa, kjer nemiri še vedno pretresajo ubogo ljudstvo.

Vietnamska vojna spada po svojih grozotah, času in žrtvah med najstrašnejše vojne, kar jih pozna zgodovina. Ker je vse to daleč od nas, nismo čutili njenih grozot. Dva milijona žrtev v desetih letih: žrtve med domačim prebivalstvom, žrtve med Amerikanci. Brezdomcev nad 11 milijonov. Stroški vojne pa so: ZDA 141 milijard dolarjev, Sovjeti 10 milijard francoskih frankov, francoska vojna v Vietnamu pa je že prej stala 30 milijard frankov. Človeške žrtve,

vojni ujetniki, ranjenci, trajni pohabljeni med vojaki in civilisti presegajo milijon.

Zgodovina bo morala ugotoviti ozadje, zakaj 31. oktobra 1972 ni bil podpisan mir. Pogajanja so se morala zavleči še za tri mesece. Med tem časom je Vietnam moral doprinesiti še nove žrtve, kot jih mora doprinašati še danes po podpisu premirja.

Začenja se »krhek« mir kot ga je označil predsednik Nixon. Človeštvo pa upa, da se bodo ljudje v tem občutljivem trenutku streznili in omogočili vietnamskemu ljudstvu, da bo lahko nemoteno gradilo svojo prihodnost. V prvem členu mirovne konvencije so 2. marca v Parizu podpisali naslednje: »Člani mirovne komisije sprejemajo svečano na znanje, odobravajo in podpisujejo sporazum o koncu vojne in o vzpostavitvi miru v Vietnamu.«

Svet, zlasti pa Vietnam upravičeno pričakuje in upa, da mir ne bo prazna beseda.

Iz vietnamske zgodovine

Odkar so Japonci v drugi svetovni vojni napadli francoske postojanke v Vietnamu, je ta dežela od leta 1940 v neprestanih nemirih. Sredi preteklega stoletja je preganjanje kristjanov dalo Napoleonu III. povod, da je osvojil Anam (Vietnam), Končinčino in Kambodžo. Skoraj sto let so Francozi gospodarili v tej deželi. V času japonske okupacije se je začelo odporiško gibanje pod vodstvom Hočiminha, ki je proglasil Severni Vietnam za samostojno republiko. (2. sept. 1945).

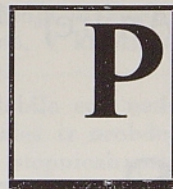
10. dec. 1946: vstaja komunističnega gibanja Vietminha v Hanoju.

5. junija 1948: ustoliči Francija v Sajgonu cesarja Bao Daja in proglasi Južni Vietnam kot samostojno politično enoto.

Januar 1950 priznata Kitajska in Sovjetska zveza Severni Vietnam.

Po daljši vojni s Francozi, ki se niso mogli sprijazniti z novim stanjem, je ostal Vietnam po letu 1954. razdeljen v Demokratsko republiko Severni Vietnam in republiko Južni Vietnam. Po francoskem porazu pri Dien Bien Phuju je meja na 17. vzporedniku. Komunistično osvobodilno gibanje se je razširilo tudi v Južnem Vietnamu in ZDA so posegle v dogodke. Gverilska vojna v Južnem Vietnamu se je razmahnila, ženevskih sporazumov, katerih ni nihče podpisal, tudi ni nihče spoštoval. Tako se je vojna razmahnila med severnim in južnim Vietnamom in povzročila strašno opustošenje, v katerem so najbolj trpeli domačini sami.

portret športnika

ABEBE BIKILA

Ivan Peterlin

Vsemu italijanskemu narodu, športnemu in nešportnemu, bo rimska Olimpiada ostala v trajnem spominu predvsem zaradi bajne zmage Berrutija na eni izmed klasičnih tekmovalj olimpijskih iger, v teku na 200 m. Ostalemu športnemu svetu pa bo ostala rimska olimpiada vtisnjena v spominu iz drugega razloga: vsi imajo namreč še pred očmi živo sliko tekmovanja v kraljici atletskih disciplin — maratonu. Prvi je pritekkel na cilj Abesinec: ABEBE BIKILA. Kdor je spremljal od blizu ali pa na televizijskem ekranu potek tega dolgega atletskega tekmovanja in nato pravemu triumfu bosonovega atleta, prav gotovo še danes težko verjame tej nevsakdanji sliki. Cilju se je bližal s pravim plesnim korakom. Gibi so se mu harmonično spletali v eleganten tek; čela mu od napora ni zalil znoj. Tekel je bos!

Nikoli prej nismo imeli prilike gledati na olimpijskih igrah tekrovati kakega atleta brez nogavic in čevljev. Po pravici povedano: olimpijski pravilnik česa takega sploh ne predvideva. Toda poglejmo, od kod se je vzela ta svojevrstnež?

Rodil se je leta 1932 v Mont Etiopiji. Po poklicu je bil navaden vojak, član častne straže cesarja Hailè Selassijèja. Treniral je ob prostih urah, to je, ko je bil popolnoma prost službenih obveznosti. Imel je navado preteči ogromne razdalje, in to na visokih planotah, toda pri tem ni čutil nikakšnega napora. Nekega dne ga je vojaški zdravnik pregledal takoj po napornem treningu. Osupel je bil nad dejstvom, da so njegovi utripi perfektni, pritisk naraven. Ali lahko torej govorimo o fenomenu? Odgovor je negativen. To so ljudje, ki so zmožni samo tovrstnega napora. To so ljudje, ki so navajeni preteči velike razdalje, in pri tem jedo zelo malo, ne pijejo in ne počivajo. Vendar niso zmožni premakniti tovora tridesetih kilogramov.

Toda vrnimo se k maratonskemu teku na olimpijskih igrah v Rimu. Atleti so se od napora zvižjali, nekatere je zajela že v samem začetku prava kriza; na stopalih so se pojavili prvi boleči žulji. Samo Abebe je nadaljeval svoj tek naravno in lagodno. Na bosih stopalih ni bilo sledu o najmanjši ranici o najmanjšem žulju. Ni zapadel v krizo,

(Dalje na 3. strani platnic)

Spoznavajmo naše kraške domove!

Na arhitekturo vplivajo različni dejavniki, med katerimi so najvažnejši naravni, socialni in ekonomski. Zatorej študij kraške arhitekture zahteva preučitev okolja, podnebja, ekonomskih in socialnih razmer na Krasu.

Oglejmo si najprej naravne vplive. Na Krasu ni zelo mrzlo, zato so sobe v kraški hiši neogrevane, stopnice so na odprtem, hlev je daleč od hiše, na nasprotni strani velikega dvorišča. Vse te značilnosti odvisijo le od temperature. Padavin, posebno snežnih, je na Krasu razmeroma malo, zato so strehe dokaj položne. Vetra, burje je na Krasu na pretek, zato so hiše vedno obrnjene s hrbtno stranjo proti severu, okna so majhna, na severni strani jih večkrat ni. Zaradi pomanjkanja padavin in zaradi posebnosti tal, Kraševce izkoplje vodnjak, v katerem se nabira deževnica. Poleg tega Kraševce dobi iz tal gradivo za svoj dom. Na Krasu je veliko apnenca, zato so hiše pokrite s skrilami in zgrajene skoraj izključno iz kamna.

Socialni vpliv se odraža v dekoracijah, v razpostavitvi sob in v higienskih napravah. Vse to odvisi od kulturne stopnje prebivalcev. Na Krasu se v arhitekturi odražajo mnogovrstni vplivi: nemški, italški, beneški in slovanski. V okolici Trsta prevladujejo predvsem beneški in italijanski vplivi, na severovzhodnem Krasu pa prevladuje slovansko alpski stil. Značilni pa so po vsem Krasu beneški zvoniki.

Ekonomski vpliv: hiša ni samo zavetišče, temveč mora biti tudi funkcionalna in prilagojena gospodarskim potrebam. Kraški hlevi so majhni zaradi pomanjkanja krme za večje število živine. Strehe so bile npr. nekoč pokrite s slamo, da so uporabili vse pri pridelovanju rži. Ekonomski moment se odraža še v marsičem, a bilo bi predolgo naštevati vse.

Vsi ti vplivi se ne kažejo samo v hiši, temveč tudi v konfiguraciji cele vasi. Kraška vas je strnjena, ulice so ozke in vijugaste ter obdane z zidovi, ki zapirajo velika dvorišča. Samotnih hiš ni, ker je polje razdeljeno na majhne parcele različnih lastni-

Najlepše sije sonce doma, najtopleje sveti na domače dvorišče, vrača zdravje in daje moči za življenje.

kov. Vas je nadalje strnjena tudi iz obrambnih razlogov.

Danes je težko reči, katera je tipična kraška hiša. Najstarejša kraška zgradba je iz neobdelanega apnenca, cementirana z malto iz rdeče zemlje, nekoliko apna in vode, ki je večkrat pomešana še s hlevskim gnojem. Kamni na hišnih ogljih so boljše izdelani,

zidovi niso ometani, temelji niso globoki, ker hiše stojе na živi skali. Na tramih iz hrasta, med katerimi so postavljene deščice iz gradena, ležijo skrle v vodoravnih plasteh. Taka streha je zelo težka, zato so zidovi široki. Hiša ima samo en prostor ali dva: kuhinjo in sobo. Ognjišče je na višini tal in ker je brez dimnika, je notranjost hiše vedno zakajena. V

začetku so v istem prostoru bivali ljudje in živali, pozneje po zgradili še manjšo «štalo», v kateri je bilo navadno od tri do pet glav živine.

Stara pritlična hiša je kasneje dobila eno nadstropje. Zgradili so zato zunanje »škale« iz neobdelanih kamnov, ki nimajo ograje. Po stopnicah pridemo v »kamre«. Nad temi je še podstrešje, ki služi kot termični izolator in kot kašča. Nasplošno je ta hiša veliko bolj izdelana od prejšnje. Ima kamnite žlebe, ki jih podpirajo kavljasti podporni kamni. Po teh žlebovih odteka deževnica v »štirno«. Tradicionalni okrasek je trta, ki raste v latnik. Tej hiši so pozneje dodali zunanje ognjišče in »baladur« ali »gank«. Da so baladur dogradili pozneje, dokazuje dejstvo, da je pokrit s strešniki in ne s skrlami. Baladur so dogradili, ko so začeli gojiti koruzo. Na njem so namreč sušili koruzo. Zunanje ognjišče je okrogle oblike, ognjišče v kuhinji — kura ali kur — pa je privzdignjeno za kakih 50-60 cm. Pročelje je okrašeno s florealnimi motivi. Nad ognjiščem je napa, pod katero se sušijo pršuti. Izpod nape visi veriga, na katero so obešali kotel. Poleg ognjišča je krušna peč, ki ima dno iz stalagtita. Na zunanji strani ognjišča so okna, podprta z lepo izdelanimi kamni. Zanimiv je tudi »kamin« — dimnik.

Ob tej hiši stoji »štala«, ki je večja od prejšnje. Pred hišo je »borjač«, veliko dvorišče.

Tako se stara neometana enonadstropna hiša spremeni v tretji tip kraške hiše, ki ji pravimo kraško furlanska, medtem ko sta bili prejšnji kraško mediteranski. Streha je pokrita s »kuopami«, strešniki. Zidovi so tanjši in ometani. Značilna sta za to hišo leseni »baladur« in zunanje ognjišče, ki je kvadratne ali pravokotne oblike. Dvorišče ni tlakovano, zato sušijo žito, rž in koruzo v skednju ali škednju. Na dvorišče vstopimo skozi »porton«, čigar arhitrav je vedno okrašen. Na dvorišču stoji tudi »štirna« ali vodnjak, v katerem se nabira deževnica. Štirna stoji na privzdignjeni ploščadi, zato da ni bilo treba kmetu kopati globoko v trda kraška tla. Odprtino so v primeru suše zapirali.

Razdelitev kraških hiš v tri osnovne tipe ne zajema vseh prehodnih tipov in svojevrstnih arhitektur, ki jih dobimo npr. na Kontovelu in v Sv. Križu in ki nas spominjajo na beneške ribiške vasi. Hiše so ozke, brez »baladuriev« in zunanjih ognjišč. Pročelje gleda na cesto. Kot je razvidno, se ta hiša razlikuje od prejšnjih. Te razlike odvisijo od družajnih ekonomskih razmer in ljudi. Kontovelci in Križani so kot ribiči večkrat prišli v stik s italijanskimi ribiči. Iz njihovih krajev so prinesli nove arhitektonske oblike.

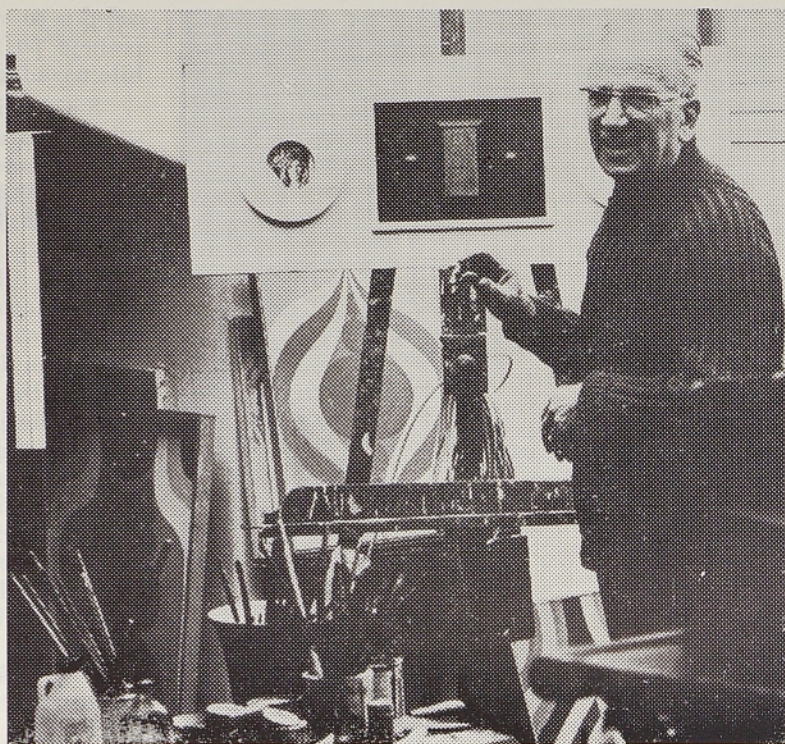
Po Krasu srečamo tudi mnogo atipičnih hiš. Zgradil jih je npr. bogat kmet, da bi se postavil, ali pa vojak, ki je po dolgoletnih premikih po cesarstvu hotel olepšati svoj dom posnemaje to, kar je videl po svetu.

Žal, se današnji človek ne zaveda dragocenosti kraških zgradb, v katerih se odraža tudi njegova narodna kultura.

intervju

Kolektivni razgovor z Avgustom Černigojem

V ateljeju umetnika Černigoja

Sprejme nas veselo in vedro z običajnim, rahlo ironičnim nasmeškom na ustih in z besedami: »Sem v polemiki z vsem svetom in s samim seboj« in že smo v ateljeju sredi velikih kolažev, ki jih pripravlja za novo osebno razstavo, (ki bo seveda, precej polemična do današnjih pojavov v svetu). Smo pri Avgustu Černigoju, slikarju, ki nas še ni nehal presenečati s svojo svežino in slogovno elastičnostjo ter z večkrat drznimi, a izvirnimi in osebnimi trditvami. Zato je Černigoj morda tudi najbolj privlačna osebnost med vsemi našimi slikarji v zamejstvu in zato smo ga obiskali kar v treh, vsi njegovi bivši učenci.

Kolektivni razgovor je zato bil nekoliko manj vezan z neenotno temo, a tem bolj zanimiv; iz tega pa je nastal naslednji zapis, ki bo morda le osvetlil del Černigojeve preteklosti in njegovega razvoja, kar bo tudi pomagalo k boljšemu razumevanju njegove umetniške ustvarjalnosti. Govorili smo seveda najprej o njegovih sedanjih kolažih, ki smo jih videli v ateljeju in ga med drugim vprašali, kdaj je izdelal svoj prvi kolaž. In tako je prišla na dan Nemčija, oziroma dveletni študij mladega Černigoja v Münchnu in Weimarju.

Profesor, kako to, da ste se odločili za München?

Na Nemško sta me spravila tržaška slikarja Veruda in Wostry, ki sta tudi študirala v bavarski prestolnici, drugače bi bil šel v Benetke. V Münchnu je bil položaj leta 1923 tragičen, velika mizerija, obupne razmere... zaradi inflacije sem jaz užival položaj milijarderja, celo po dvakrat na dan sem bil prisiljen menjavati denar, ker je njegova vrednost tako naglo padala. Toda mene je vlekla likovna akademija... zaprosil sem za vpis v Stückerovo šolo,

toda sprejel me je Günther. Šola zanimiva, figuralika, risanje z ogljem na vsako vižo, po osem ur na dan. Podkovan sem bil v risanju, vendar pa nisem mogel takoj slediti ekspresionističnim prijemom, ki so že prordli na akademijo. Hitro sem se zavedel, da je bilo moje risanje precej tradicionalno in novi način me je takoj zajel. Toda, ko sem začel s kolaži, mi je profesor to nekako prepovedal in mi dal razumeti, da če hočem risati po svoje, moram z akademije. Jaz sem bil razočaran, nisem vedel kaj, tedaj sem v neki privatni galeriji videl razstavo Paula Kleeja in Vasilija Kandinskija in na plakatu je pisalo, da poučujeta na Bauhausu. Takoj sem bil v Weimarju, toda tu so bile razmere še slabše, jaz sem težko shajal, ker sem bil brez štipendije, pa tudi sobo sem si moral sam poiskati. To pa ni bilo lahko, ker domačini niso gledali z veseljem na to šolo, ker so mislili da so v njej sami revolucionarji in komunisti. Vsekakor sem vztrajal: šola se mi je takoj zazdela zanimiva, ne akademska, vtis sem imel, da gre za neke vrste delavnico za slikarstvo in umetnost, kot atelje brez dvoran... študentje smo delali v sodelovanju z mojstri in profesorji — tam nisem več slišal »Herr Kolegen« kot na drugih nemških visokih šolah — tam smo lahko tikali tudi mojstre in celo nekatere profesorje, kar je bilo za tiste čase naravnost nezaslišano. Šola je bila neke vrste kolonija in vsak po svoje, toda tudi s kolektivnim delom, se je skušal približati novim izrazom. Jaz sem delal v odseku za oblikovanje »Formenlehre«, ki ga je vodil Moholy-Nagy... delali smo razne poskuse z različnimi materiali. Predavanja pa je imel Kandinskij z neverjetno, pristno nemško govorico. Njegova predavanja so bila zelo korektna in filozofsko podkovan, težka, a zanimiva. Kasneje pa sem zvedel, da je Kandin-

skij izhajal iz šole Antona Ažbeta, na katero se je vpisal po prihodu iz Moskve, okoli leta 1896. Na Bauhausu je bil takrat tudi Paul Klee, ki pa se mi je zdel zelo teman in vase zaprt. Kandinskij me je bolj privlačil s svojim dinamizmom in konstruktivizmom in zato sem se tudi odločil za njegov razred. Šola se mi je zdela edinstvena... toda moje finance so splahnele in tako sem po skoro dveletnem študiju na Bauhausu odšel v Ljubljano, kjer sem poznal Kosovelove.

Kaj pa lahko poveste o Srečku Kosovelu, profesor, ste večkrat govorili z njim?

Seveda sem govoril in diskutiral in dobro se spomnim, da sva se tudi zelo razhajala v gledanju na umetnost. Po mojem je bil Kosovel takrat še pravi romantik in moja stališča mu niso šla v glavo. Stalno je vrtal in spraševal in tako sem verjetno tudi jaz prispeval k njegovemu razvoju.

Profesor, vi ste prav v Ljubljani pripravili svojo prvo konstruktivistično razstavo.

Ja, pripravil sem jo na obrtni šoli, ker so bila razstavišča zelo draga. Na tej razstavi sem poleg kolažev in slik prikazal tudi objekte, dele strojev, motocikel, delavsko obleko in druge primere konkretne in abstraktne umetnosti. Razstava je povzročila veliko radovednost, ljudje si vsega tega niso mogli tolmačiti in jaz sem imel veliko dela z razlaganjem in prepričevanjem. Zanimivo je bilo, da me je obiskal tudi znani kritik Izidor Cankar in me tudi napadel, češ da tega ni moč razložiti. Bil je v spremstvu s profesorjem Nardinom, ki je skušal razumeti in mi je prišel na pomoč in je Cankarju dejal, da se je tej umetnosti treba šele približati. Tedaj se je Cankar še bolj razburil in jezen odšel. Pa vendar je nekaj nastalo, sem si mislil jaz.

Toda v Ljubljani ste ostali malo časa, zakaj ste se vrnili v Trst?

V Ljubljani so me snubili komunisti, ki so mislili, da jim utegne moja umetnost prav priti in tako so mi pošiljali z Dunaja svoj list «La Federation Balcanique», ki je prišel v roke ravnatelju srednje šole, kjer sem bil asistent risanja. V 24-urah sem bil že v Trstu, kjer so me čakali hudi časi, službe na šoli nisem mogel dobiti, ker nisem bil vpisan v stranko. Teklo je leto 1926, ko sem dobil službo pleskarja v tržaški ladjedelnici, ker sem odklanjal vsako salonsko slikarstvo in tako sem imel priložnost vstopiti v tisti tehnološki svet, ki mi je bil vedno blizu. Ampak ta tehnološki svet je bil tako prekleto težak, da sem čez nekaj mesecev moral nehati, ker sem zbolel. Izkustvo pa je bilo zame dragoceno, ker sem se lahko seznanil s težkim svetom in življenjem delavca v veliki industriji. S težkim srcem sem se potem odločil sprejeti delo pri ladijski dekoraciji, ker sem bil še vedno prepričan konstruktivist. In tako so nastali moji panoji na Saturniji in Vulcaniji — pod silo razmer sem se pač prilagodil. Zanimivo je bilo takrat, kako so name gledali delavci, ki so me prej, ko sem bil še z njimi pri pleskarskem delu, smešili s »profesorjem«, potem pa gledali

name z občudovanjem, saj se jim je dobro zdelo, da sem napredoval jaz, ki sem prišel iz njihovih vrst.

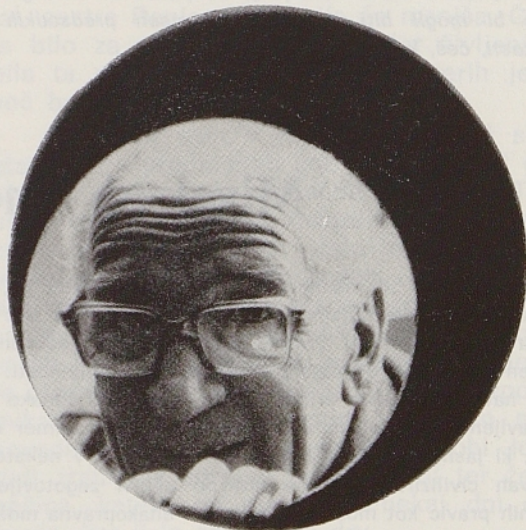
V tistem času je nastala tudi tržaška konstruktivistična skupina. Kako ste se zbrali in kdo je bil zraven?

V mojem ateljeju na ulici Fornace smo se zbirali arhitekt Poljak, slikar Vlah, oba že pokojna, Edvard Stepančič, ki zdaj živi v Beogradu, Milko Bambič in futurist Karmelič. Prvič smo nastopili na I. Sindikalni razstavi v Trstu in takrat sem izdelal tudi manifest konstruktivistov, ki je zdaj, mislim, v muzeju Revoltella. Naša razstava je izzvenela močno polemično, ker ljudje naših konstrukcij niso mogli razumeti... mi, ki smo se borili proti buržoaziji, kapitalizmu, tedanjim političnim razmeram, pa smo skušali razlagati in tolmačiti naše trditve, zraven pa smo se tudi zabavali.

Profesor, če bi danes imeli na izbiro, če bi to bilo mogoče, bi ravnali spet tako kot nekoč, bi se odločili za isto pot?

Na to ni lahko odgovoriti, saj se vse spreminja in ne položaji ne dogodki in niti mi nismo nikoli povsem enaki; tudi izkustvo se spreminja in razvija; seveda pa moram povedati, da moje življenje ni bilo tako prijetno kot zgleda in niti ne tako zabavno, kot ga jaz, denimo, danes tolmačim — bilo je zelo pestro, a tudi zelo težavno.

S profesorjem smo se nato še dolgo razgovarjali o raznih vprašanjih, ki zanimajo sodobno umetnost in težnje ter delo umetnikov. Na dan je spet prišla prodornost in smelost mojstrovega gledanja in trditev, toda vse to bi se zelo zavleklo. Morda pride na vrsto kdaj drugič. Za konec

ponovimo še, da Avgust Černigoj pripravlja novo razstavo v Ljubljani pa Aleksander Bassin pripravlja veliko antološko razstavo našega rojaka, katero bodo odprli najprej v Idriji, nato pa prenesli najprej v Ljubljano in končno tudi v Trst. To bo brez dvoma primerna oddolžitev za dolgoletno umetniško pot Avgusta Černigoja in za njegovo pedagoško delo ki nam je na Tržaškem dalo že obilne sadove.

f, e, s.

Mar znamo sprejemati sočloveka?

Ker je eden izmed osnovnih problemov našega obstoja stik s sočlovekom, ne bo odveč, če se vprašamo:

Zakaj so odnosi med nami velikokrat nepristni?

Zakaj si ne upamo biti vedno, kar smo?

Zakaj si redkokdaj pogledamo odkrito v oči?

Poiščimo vzrok v nas samih, saj smo celica družbe, ki nas uslužuje.

Velikokrat smo do ljudi ozki in krivični. Obsojamo dejanja drugih.

Vsakogar imamo za takega, kakršen se kaže na zunaj. Ali sploh iščemo kdaj globljih vzrokov, ki so nekoga spodbudili, da je storil neko dejanje? Pozabljamo na nešteto primerov, ko je naš dobri namen po sili okoliščin ali zaradi naše narodnosti dosegel kaj klavrno uresničitvev.

Kolikokrat na tihem (ali celo v družbi) kritiziramo nekoga, a nimamo poguma, da njemu samemu povemo, kar mu gre. Torej upravičeno domnevamo, da ravnao drugi enako z nami. Če to nam je lahko povod za nezaupanje. Kako bi mogli biti sproščeni ob vseh predsodkih in zaprtosti, češ, kaj si bo kdo mislil.

Kritika je ne samo največje dobro, ki ga lahko storimo človeku, ampak je naša dolžnost. Seveda le, če je iskrena.

Tudi ni prav, da hočemo koga po vsaj sili spremeniti: sprejeti ga moramo takega, kot je. Komaj ko ga spoznamo in sprejmemo, lahko objektivno presodimo njegove napake, ki ga morda zavirajo pri zdravi rasti, ki mu ne dajo, da bi uresničil sebe v najboljši izdaji.

Naši medsebojni odnosi bi morali temeljiti na zaupanju. Skrivamo se drug pred drugim. Potem se slučajno srečamo in presenečeno opazimo, koliko imamo skupnega.

Za občevanje pa je nujna strpnost. Nihče ne more imeti vsestransko in v celoti prav. Vsakdo nas lahko kaj nauči ali pa ga mi česa naučimo.

Želimo si razumevanja, bojimo se obsojanja. Zato smo obenem krivci in žrtve trde neizprosnosti sveta.

Kako lepo bi bilo ogreti si premrle roke ob vsakem srečanju s sočlovekom, v katerem bi gorel svet plamen odprtosti za nas, ko smo dobri, pa tudi ko kdaj podležemo slabemu...

A kremen, ki bo vžgal iskro, moramo biti najprej mi sami.

T. R., študentka liceja

Misel ob dnevu žena

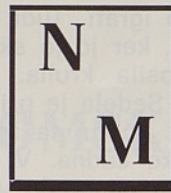
8. marec je bil mednarodni dan žena. Vsakdo ve, da na ta dan ne praznujemo zgolj dejstva, da smo pač na svetu ženske in moški. Praznik ima poleg tega nedvoumen pomen protesta proti dejanski ženski zapostavljenosti. Ne bom navajal nešteti primerov, ki dokazujejo žensko zapostavljenost. Dovolj je samo, da omenim na primer dejstvo, ki jasno pravi, da ženska ne uživa celo v nekaterih državah civilizirane Evrope niti po ustavi zagotovljenih civilnih pravic kot moški, se pravi, ni enakopravna moškemu niti na papirju. V mislih imam konkretno Švico, kjer kot znano, ženske nimajo volilne pravice, vsaj v vseh kantonalnih ne. Če je tako v državi, ki sicer velja za eno najbolj demokratičnih in svetu, si lahko mislimo, kako je z žensko drugod.

Dejstvo je torej, da je današnji položaj žene objektivno krivičen. Zato se v našem času čedalje bolj uveljavljajo težnje ženske emancipacije. Ženska emancipacija je cilj številnih in danes množičnih emancipacijskih in drugih gibanj, cilj, ki je neoporečno plemenit. Vendar se moramo

ob tem vprašati, za kakšno emancipacijo pravzaprav gre. Večkrat se namreč zgodi, da je vzor, v katerega naj bi se ženska emancipirala, moški položaj v družini in družbi nasploh. Dovolj je, da odpremo eno izmed tistih povprečnih revij, ki jih najbolj bere ženski svet, in se prepričamo, da marsikomu pomeni emancipacija ženske več ali manj postati pilot, strojevodja ipd. to je opravljati poklice, ki so jih do nedavnega opravljali izključno moški. Prav gotovo je tak cilj življenjskega emancipiranja zgrešen. Ostane pa, da je treba odpraviti zapostavljanje žensk in vzpostaviti njihovo enakopravnost. Toda enakopravnost ne pomeni istosti. Napačna je namreč enakopravnost, ki zanika naravne razlike, ki nasprotuje posebni, nadvse pomembni vlogi ženske tako v družini kot v družbi. V tem duhu se moramo vključevati v splošno prizadevanje po emancipaciji ženske, da bo dobila tako v socialnem kot v kulturnem in političnem življenju svoje pravo mesto.

M. L., univerzitetni študent

Kje so lanski maturanti

novela mladih

Ob koncu lanskega šolskega leta je delalo zrelostni izpit 98 dijakov slovenskih višjih šol v Trstu in Gorici. Izdelalo jih je 95. V tem pregledu želim posredovati podatke, koliko absolventov nadaljuje s študijami in na katere fakultete so se vpisali. Opozoriti moram, da goli podatki ne povedo vsega: k vpisu na določeno fakulteto botrujejo večkrat tudi ekonomski razlogi, nekateri dijaki so vpisani le formalno in ne mislijo študirati, drugi se bodo mogoče vpisali po odslužitvi vojaškega roka, nekateri dijaki bodo še presedlali na drugo fakulteto itd. Poleg tega to niso vsi Slovenci, ki so se lani prvič vpisali na vseučilišče. Čisto naključno poznam vsaj štiri zavedno slovenske dijake prvega letnika, ki so iz tega ali onega razloga obiskovali italijanske šole. Kljub temu je iz pregleda mogoče razbrati tole: število dijakov, ki nadaljujejo študij, in zavode, s katerih ti dijaki prihajajo; obstoj ali neobstoj »moških« in »ženskih« fakultet; fakultete, ki so danes najprivlačnejše; število zamejcev, ki študira v Trstu, Ljubljani ali drugje (izrecno bom omenjal kraj le, če ne študirajo v Trstu).

Na učiteljskišči v Gorici je maturiralo lani 9 dijakov (8 deklet, 1 fant). S študijami nadaljujejo štirje dijaki: 1 na višji pedagoški šoli (dekle), 2 moderne jezike v Vidmu (dekle in fant), 1 na višji šoli za telesno kulturo v Rimu (dekle).

Na učiteljskišči v Trstu je maturiralo 15 dijakov (14 deklet, 1 fant). Študij nadaljujeta 2 dijakinji: 1 na višji pedagoški šoli, 1 umetnostno zgodovino v Ljubljani.

Na klasičnem liceju v Gorici je maturiralo 6 dijakov (2 dekleti, 4 fantje). Vsi študirajo: 2 medicino (fanta), 2 na filozofski fakulteti — psihopedagoška smer (fanta), 1 moderne jezike v Vidmu (dekle), 1 farmacijo (dekle).

Na klasičnem liceju v Trstu je maturiralo 19 dijakov (8 deklet, 11 fantov). Študirajo vsi: 1 filozofijo (fant), 6 medicino (dekle in 5 fantov), 2 geologijo (fanta), 2 pravo (fanta), 1 politične vede (fant), 1 klasično filologijo (dekle), 1 moderne jezike v Vidmu (dekle), 3 moderne leposlovne vede (dekleta), 1 na filozofski fakulteti - psihopedagoška smer (dekle), 1 farmacijo (dekle).

Na znanstvenem liceju v Trstu je maturiralo 17 dijakov (5 deklet, 12 fantov). Razen dekleta vsi študirajo: 1 ekonomijo (fant), 1 pravo (fant), 3 inženirstvo (fantje), 4 medicino (fantje), 1 moderne leposlovne vede (dekle), 1 na višji pedagoški šoli (dekle), 2 matematiko (dekleti), v Ljubljani študirajo trije fantje: medicino, psihologijo, slavistiko.

Na trgovski akademiji v Trstu je maturiralo 29 dijakov (17 deklet, 12 fantov). Študij nadaljuje 6 dijakov: 3 ekonomijo (2 dekleti, 1 fant), 2 slavistiko v Ljubljani (dekle in fant), 1 pravo (fant).

ij, univ. študent

ERIKA SCHEIMER, učiteljsčnica

BILO JE MED PRVO SVETOVNO VOJNO

Pričujočo zgodbo mi je povedala mama...

V zimskih dneh, ko je vse pokrito s snegom in vise s strehe debele ledene sveče, se dostikrat spomnim prve pravljice, ki sem jo v življenju slišala. To je bilo pred mnogimi leti. Čudni žalostni časi so bili takrat. Bilo je nekje sredi prve svetovne vojne in bila sem še tako majhna, da sem segala komaj nekaj pedi od tal, sestra Danica pa je bila še manjša. Čeprav je bilo za nama komaj nekaj let življenja, so bila ta polna doživetij, izmed katerih je bilo več bridkih kakor pa veselih.

Stanovali smo v najeti podstrešni sobi v stari hiši v predmestju kot podnajemniki gospe Marije, upokojenke tobačne tovarne. To se pravi, tam je stanovala mama z menoj in sestrico — oče pa je bil na soški fronti. Na stenah je viselo polno svetih podob, po komodi so bili razpostavljeni klečeči amoretji ter pod visokim steklenim zvoncem Marijin kip. V majhnih vazah je bilo voščeno in papirnato cvetje. Vse te pisane lepote, ki so naju z Danico nepopisno mikale, so bile last gospe Marije in se jih seveda nisva smeli dotakniti. V sobi je bila tudi zrabljena zofa in dve postelji ter železna pečica, katere pa mama že nekaj dni ni zakurila, ker ji je zmanjkalo drv.

Tisti dan je bil peklensko mrzel. Majhna okna pod nagnjenim stropom so bila na gosto preprejena z ledenimi rožami čudovitih oblik, v kotu ob špranji, kjer je stalno zamakalo, se je vodni curek že davno spremenil v ledeno svečo. Dopoldne sva bili v postelji in se igrali. Vstali sva šele po kosilu — krompirjevi juhi, ki jo je mati skuhalo na špiritnem gorilniku. Zdaj pa je bilo od vsega tega že dolgo. Zeblo

naju je in se nama ni ljubilo igrati. Tudi lačni sva bili. Sestra se je cmerila, ker jo je skelela ozeblina na nogi, in je prosila kruha. Toda mama je kar ni hotela slišati. Sedela je pri mizi in pisala pismo. Najbrž spet očetu na fronto. Mati je bila zadnje čase tako čudna. V pasu se je zdebelila, v obraz pa je postajala vedno bolj upadla, bleda in žalostna.

»Tako čudna si, mama«, sem ji rekla nekoč, »nič več nisi lepa. Zakaj si tako grdo debela?«

Žalostno se je nasmehnila in nič ni odgovorila. Takrat še nisem razumela, da pričakuje otroka. Ta otrok, najmlajša sestra Anica, se je rodil čez nekaj mesecev, in to prav v tistih dneh, ko je krogla iz italijanske puške ubila očeta.

Morda je že tistega mrzlega zimskega dne mati nosila v svojem srcu slutnjo očetove smrti? Zraven pa vse tiste skrbi, ki jih midve nisva razumeli.

V kuhinji je ropotala gospa Marija z lonci in pokrovkami. Uganili sva, da pripravlja večerjo. Skozi špranje pri vratih se je vtihotapil vonj po kuhanih češpljah. V ustih so se mi nabirale sline. Danica se je spet zacmerila:

»Mama, zebe, kruhka...«

»Kruha«, sem ponovila za njo.

»Saj, saj«, je rekla mama, »potrpite malo. Takoj končam. Pogledala bom, če je še kaj kruhka...«

Zalepila je pismo in spisala naslov. Nato je počasi odprla mizni predal in nekam počasi razgrnila prtič. Notri je bila samo majhna stara skorpjica. Prelomila jo je. Bilo je za vsako za en sam grizljaj. »Še, ...« je zajokala Danica...

»Jutri, jutri ga grem iskat...« je mama tolažila in njen glas je bil tako obupan, da se mi je zasmilila.

»Morda bi gospa Marija posodila malo kruhka...« sem se spomnila. Mislila sem pa bolj na češplje kakor na kruh. V prvih mesecih nama je gospa Marija včasih prinesla lonček juhe ali kaše, toda odkar ni poštar mami prinesel denarja in ni mogla plačati najemnine, je bila gospa Marija huda.

»Ne, gospa Marija ne bo dala kruha, pa saj ga tudi morda nima,« je rekla mama in tolažila. »Jutri ga bomo prav gotovo dobili. Zdajle vama bom pa dala nekaj drugega.«

Iz skritega koticika v predalu je vzela skrbno v papir zavit star košček sladkorja, ga prelomila in dala vsaki polovico. To je bilo pravo razkošje. Nama so se skozi solze zableščale oči.

»Zebe vaju, čakajta, naredili bomo po be-raško...«

Polni pričakovanja sva gledali mater, ki je vzela odejo s postelje in si jo ognila. Nato je sedla na zofo, midve pa sva se na vsaki strani stisnili k njej. Postaloma je toplo in prijetno... Pozabili sva na lakoto.

»In zdaj vama bom povedala pravljico«, je rekla mama.

Začela je pripovedovati... Ne, predaleč je vse, da bi se do podrobnosti spomnila tiste pravljice, prve, ki sem jo slišala v življenju. Vem le to, da je bila čudežno lepa. Pripovedovala je o deklici, ki je bila sama Pomlad. Kamor koli je prišla, je prinesla s seboj toploto, radost in lepoto... »in kruhka...« je dopolnila sestra.

»In kruhka,« je pripovedovala mama dalje. »Ta kruhek je nosila s seboj v košari. Povsod, kamor koli je prišla, ga je delila lačnim otrokom. Takšnih otrok pa je na svetu veliko. Noč in dan je hodila in hodila. Veliko krajev in otrok je obiskala, in glej, kruhka v košarici ni nikoli zmanjkalo... Prišla je k deklici, ki ji je bilo ime Nevenka. Ta mala punčka že ves teden ni jedla kruhka in je bila seveda hudo lačna, imela pa je bratca, ki je bil bolan in je ležal v bolnišnici. Pomlad je dala Nevenki kruhka zanjo in za bratca, toda dobra Nevenka je kar vse nesla bratcu, da bi hitreje ozdravel. Bratec je ozdravel, toda Nevenka je od lakote slabela in slabela. Tedaj je bratec zvedel, kako se je sestra žrtvovala zanj in šel je po svetu iskat dobro Pomlad...«

Hodil je in hodil in povpraševal po vseh deželah dobre in slabe ljudi, če so kaj videli lepo Pomlad...«

Našo mrzlo podstrešnico je že zdavnaj zapredel mrak, ki se je zgostil in prelil v črno noč. Pod materino ogrinjalko je bilo tako toplo. Z glavo sem slonela na materinih prsih in poslušala enakomerno utripanje njenega srca. Sestra je zaspala.

»Danica, zbudi se,« sem planila in hotela sestrico dregniti. Mama pa mi je z roko zatisnila usta.

»Pusti jo, naj spi, sirota. Saj to sem vendar hotela. Tako bo vsaj pozabila, da je lačna. Vidiš, ti si večja in vse bolj razumeš, za to ti lahko povem; danes ne morem skuhati večerje, ker nimam prav ničesar več pri hiši. Pa saj je le nekaj ur do jutri, bomo že potrpeli. Zjutraj pa dobimo pol litra mleka. Gospa Mlakar je obljubila, da ga prinese. Ho, to bo cela gostija...«

Varno je odnesla sestrico v posteljo in jo slekla. Mene je spet zazeblo, da sem drhtela. Strašno bridko mi je postalo in sama nisem prav vedela zakaj, ker se niti nisem več prav zavedala, da sem lačna. Tudi materine roke so bile mrzle in so drhtele. — Tedaj sem jo vprašala:

»Mama, in pravljica, kako se je končala? Ali je bratec našel dobro Pomlad?«

»Seveda jo je našel,« je drбно drhtel materin glas. »Saj prav vsakdo enkrat najde in doživi svojo ljubo, lepo pomlad... in zdaj zaspaj in lepo sanjaj, ljuba moja...«

Ko se je sklonila in me poljubila, mi je na lice kanila njena solza...

Martin Jevnikar

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Boris Pahor

Boris Pahor je izdal lani pri Državni založbi Slovenije knjigo GRMADA V PRISTANU, s podnaslovom Novele (308 strani). Pripravil jo je prof. Jože Pogačnik in jo snovno omejil na življenje Slovencev v Trstu in okolici med obema svetovnima vojnama, v glavnem v dobi fašizma.

V knjigi ni nič novega, obsega pa šest novel, ki so vzete iz novelske zbirke »Kres v pristanu« (1959), pet odlomkov je iz romana »Parnik trobi nji« (1964), štirje pa iz romana »Onkraj pekla so ljudje« (1958, predelana izdaja 1961). Naslovna novela je ista kakor v Kresu v pristanu, samo kres je spremenil v grmado. Ostale novele so: Metulj na obešalniku, Brodolom, Rože za gobavca, Orient-expres in Nesluteno vprašanje.

Iz novel in odlomkov žari pisatelj svet, zdaj v mladostni brezskrbnosti, polni sonca in morja, tržaških ulic in kraške gmajne, potem mračen in grozoten, iz njega se dviga grmada ob požigu Narodnega doma, muke učerija v šoli, ko mora nenadoma zamenjati materinščino tuj jezik, končuje pa se z begom iz semenišča in z vročino afriške puščave v vojaški uniformi. Ta svet grozi, da bo zadušil narodno zavest v avtorju in njegovih sorojakih, v tem svetu visi šolarica za kazen kot metulj v obešalniku, umrje nasilne smrti skladatelj Lojze Bratuž, orient-expres povozi narodno nezavedno Fani, Milko z muko raziskuje, ali je Milko ali Emilio. V tem svetu pa se pisatelj tudi dokončno zave svojega bistva in v afriški puščavi se zaključi notranji proces, ki se je začel v smenišču. Odlomki iz knjige Parnik trobi nji pa prikazujejo narodnostno delo v teh časih.

S to knjigo je še bolj poudarjena Pahorjeva tržaška problematika, ki je močno zastopana v zbirkah novel in daljših tekstih: Mesto v zalivu, Nomadi brez oaze. Parnik trobi nji in Skarabej v srcu. V Grmadi v pristanu je ta problematika tako zgoščena in urejena, da ustvarja verno sliko tistih časov in razmer. Čeprav Pahor ne pripoveduje v prvi osebi, je po silni prizadetosti očitno, da je v vseh nastopajočih vodilnih osebah skoraj ved-

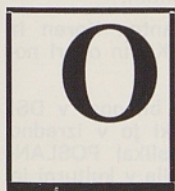
no pisatelj sam, njegova so doživetja, njegove izkušnje, ideje in nazeri. O načinu Pahorjevega ustvarjanja piše dr. Jože Pogačnik, da glavni junaki sicer niso zgodovinske osebe v običajnem pomenu besede, »kljub temu pa je zgodovinsko pristno ozračje, v katerem se odločajo in delujejo. To je spet ena od Pahorjevih slovstvenih posebnosti: pisatelj oblikuje hkrati iz osebnih doživetij in iz zgodovinskih podatkov. Te podatke ustvarjalna intuicija ureja in osmišlja, pisateljska domišljija pa jih neodvisno od zgodovinske resničnosti opredmeti v ustrezni fabulativni sklop. Pahorjeva pripovedna dela so zato zgodovinsko verodostojna in splošni gibalni liniji in razpoloženju, niso pa zgodovinska v pravem pomenu besede.«

V novelah in odlomkih je veliko liričnih mest, ki jih pisatelj zagovarja v Skarabeju v srcu, češ da so dokaz, »kako je človek izgubil glavo od sreče, da s svojimi očmi lahko spet neguje zemljo in morje pred njo«. Tržaška zemlja in morje, Trst s svojimi ulicami in Rusim mostom, s svojimi delavskimi družinami, in morje, ki se neprestano spreminja in nastopa v Pahorjevih delih samostojno, ali pa z njim podčrtuje duševno razpoloženje svojih ljudi.

Tudi Pahorjev jezik je dokaj samonikel in ne gre vedno po ustavljenih slovničnih pravilih. Že na drugi strani uvodne novele beremo takele stavke: »Francu Jožefu je podoben, njen stric, ko moli na klečalniku, in morebiti je zato takó strog, ker tržaško mesto ni več pod oblastjo njegovega cesarja... A oni so otročji in o vsem tem nič ne vejo, hudi pa so nanj, ker je takó zoprn, da kriči na Mici kakor na deklo in se ona potem joče. Črno kučmo ima na glavi, njen stric, in sivi lasje mu strčijo izpod nje. Kot azijski svečenik je v rjavkasti halji, v brezpetnikih in s kučmo.«

Dr. Lavo Čermelj je v uvodu prikazal medvojno dobo na Tržaškem, dr. Pogačnik pa je v 23 strani dolgem eseju označil književno delo Borisa Pahorja, skrbno in izčrpno. Prav tako je na kratko razčlenil vse sestavke in jih opremil z opombami (pri Bratuževi je napaka, str. 287).

(Dalje prihodnjič)

ocene

Zbor »Collegium musicum«

Kaže, da se serija odličnih koncertov v letošnji sezoni še ni zaključila. Nastop ženskega zbora »Collegium musicum« iz Beograda smemo brez dvoma prištevati mednje. Čeprav deluje zbor komaj dve leti, si je pridobil že zavidljiv sloves. Zanimanje je zbujal tudi program, ki je bil precej raznolik, saj je vseboval skladbe od Monteverdija do avantgarde. Glavna teža programa pa je slonela na skladbah iz srbske glasbene literature. V prvem delu so

bile na programu naslednje pesmi: Monteverdijeva Su, su pastorelli; Capletov Sanctus; Morleyev Fire, fire; Iličev Zapis - leto 1942; Mokranjaceva Tebe pojem; Serbskij kinonik in Blažen muž neznanega avtorja ter Tajčevićeva Vospojte. V drugem delu so sledile Babičeve Zagonetke; Mokranjačevi Primorski napevi; Matetić-Ronjgova Čače moj; Petrovičeva Vitolade in Gostuškega Scherzo in »SCH«. Pesmi so zelo zahtevne in jih lahko izvaja le res kvaliteten zbor. Dirigentka Darinka Matić-Marović je z iskro in temperamentno tehniko odlično vodila zbor, ki se je izkazal v vsakem pogledu. Vendar pa ni bila barvitost zvoka v visokih legah najboljša.

Izkazali so se tudi solisti; sopranistka Vera Milčić, Svetlana Bojčević, Valerija Bogdan in baritonist Slobodan Stanković. Občinstvo je vsako izvedbo nagradilo z navdušenim ploskanjem, še posebno pa pesem Čače moj, ki je bila med najboljšimi izvedbami večera. Tu sta sopranistki Vera Milčić in Valerija Bogdan ustvarili občuteno in poglobljeno izvedbo. Program je zaključil venec jugoslovanskih pesmi, publika pa je z navdušenim ploskanjem izsilila še dodatek.

Ada Markon

Mala drama na velikem odru

Devetega marca smo gledali v Slovenskem gledališču na velikem odru dramo, ki je bila namenjena za mali oder, premiero tridejanke Antonya Whiteheada »Alfa - Beta«. V naslovu samem je zaobsežena vsa skromna vsebina te igre: če reče žena alfa, reče mož beta. Vsa zgodba je zreducirana na vsakdanje očitke, ki prihajajo do izraza v vsakem dejanju z drugačnih strani, a vedno z istimi besedami. Zakon je za moža breme, ki ga samo tesni, da se ne more spolno sprostiti z ljubicami. Otroka mu ne pomenita ne odgovornosti ne čustva. »Ta strahotni nesmiselni zakon!« V tem trenutku se zdi, kot bi poslanec Fortuna naročil predstave v oporo svojemu zakonskemu predlogu. Tu ni nobene pozitivne strani zakonskega sožitja, zakon je le ječa in breme res da precej nenormalnega človeka. Prevajalec Dušan Tomšič je še zabelil prepir z nekaj pocestnimi frazami, ki so tipične za ljubljansko ulico in večkrat tudi za oder vulgarnih gledaliških del, pri nas pa so preočitne izposojenke, ki se zde, kot bi se igravec hotel ponašati z njimi.

V delu ne vidimo kake literarne vrednosti: je brez miselne globine, brez človeške dimenzije in brez umetniške poezije. Za takoimenovani mali oder lahko pride v poštev, ker velja to bolj kot eksperiment, veliki predstavi pa tekst ni dorasel // Če je v bližnje redno gostovanje ljubljanskega gledališča uvrščeno še gostovanje malega odra ljubljanske drame, kot je napoved v gledališkem časopisju, namesto velike predstave, potem je tržaško občinstvo dvakrat opeharjeno.

Pohvaliti je treba oba igralca, ki nastopata v drami, Lidijo Kozlovičevo in Silvija Kobala. Čeprav tudi dobra

igra dveh samih igralcev v slabo zgrajeni in skromni dramski napetosti nujno utruja, sta igralca vseeno priklepala pozornost občinstva, kar sta le mogla. Če predstava kje naveličano učinkuje, ker ne prinaša v nobenem dejanju nič novega, je to pač zaradi teksta.

Silvij Kobal je poustvaril Franka Elliota. Čeprav je to igralec, ki mu je najbližji komični izraz, je kot Frank prepričljiv, čeprav se tu in tam zapelje v zanos in čeprav mu stavek ne steče vedno kot organska celota, ker dela v njem neumestne pavze.

Režija Mária Uršiča je povedla Franka v oster spopad, ker dejanje ne raste in ni nasprotnega dejanja. Seveda ni mogel režiser iz tega nasprotja narediti nič drugega, kot da je stopnjeval besedni konflikt in ga povedel v vsakdanji pretep, vendar je smiselno vodil ta nasprotja.

Še bolj prepričljiva je Norma Elliot Lidije Kozlovičeve. Igralko odlikuje kultura govora in izražanja. Posebno njen nežni podton doživljanja daje tej podobi žene veličino in prepričljivost. Čeprav pogosto zraste v ostrino in sarkazem, čutiš, da je vse to izraz njene globoke ranjenosti, užaljenosti in razočaranja. Posebno v tretjem dejanju je njena podoba v obupu, miru in vztrajanju zelo lepa in doživeta.

Vrednost predstave »Alfa-Beta« vidimo predvsem v igranju obeh protagonistov, v celoti pa odgovarja prvotni zamisli malega odra. Ne prinaša nič novega, nič avantgardnega — kar naj bi bil namen malih odrov.

Jože Peterlin

Slovenska problematika v razpravah

V Trstu sta v okviru Slovenske prosvete razvili živahno prosvetno delavnost posebno dve organizaciji: SLOVENSKI KULTURNI KLUB (SKK), kjer se zbira mladina in DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV (DSI), kjer se zbirajo največ naši intelektualci. Srečanja organizirata tedensko. O delu mladinske organizacije poroča mladina sama na drugem mestu. DSI je v tem letu razvilo naslednji program, ki ga bomo skušali zaobjeti v nekaj stavkih.

Prvi večer v januarju je imel naslov IZ DRAGE 1972 V NOVO LETO. Potem ko je predsednik društva, prof. Peterlin, navedel težave, ki so se pri izvedbi zadnjih študijskih dni nepričakovano in v zadnjem trenutku pojavile in to zaradi predavateljev iz matične domovine, je ugotovil, da je bil sicer prizadet ideal enotnega slov. kult. prostora, vendar je vodstvo študijskih dni poskrbelo, da so dnevi kljub temu zelo dobro uspeli. O nekem »polomu Drage 1972« lahko piše samo list v daljni Južni Ameriki, ki vsekoli spremlja Drago z veliko skepso in z mnogimi predsodki. Ponovno je bilo poudarjeno, da je DSI organizacija tržaških Slovencev in nikogar drugega in da sestavlja DSI program študijskih dni v sporazumu s sorodnima organizacijama v Gorici in Celovcu in da je vsako nasprotovanje in oviranje tega dela dejansko nasprotovanje kulturnemu prizadevanju zamejskih Slovencev. Končno je bilo odobreno zadržanje vodstva, ki ni dramatiziralo položaja zaradi nastalih težav. Potrjeno je bilo tudi prizadevanje, da se ohrani Draga še dalje kot je bila zamišljena v odkritem izmenjavanju misli in svobodnem iskanju in razmišljanju o narodovi problematiki, o zamejski in splošno slovenski, istočasno pa želja, da je zamejstvo stvarno in objektivno informirano o dogajanju in o vseh družbenih spremembah v matični domovini. Od matične domovine

zato organizacija pričakuje, da bo to delo podpirala in da bodo naprošeni predavatelji postopali korektno in akademsko. Zbor je nakazal možnost, da bi v Dragi 1973 govorili o slovenski družini danes.

Drugi večer (15. jan.) je bil posvečen NAŠIM IZSELJENECIM. Po pregledu slov. izseljeništvu danes je govorila gospa Anica Kraljeva, ki se mudi te dni doma, o Slovincih v Argentini, posebej o njihovem kulturnem ter o narodnem prizadevanju, da bi ohranili slovenstvo tudi v otrocih slovenskih staršev, rojenih v Argentini.

Na tretjem večeru (22. jan.) je p. Anton Koren iz Rima govoril o PRAVOSLAVNEM DUHOVNIKU in odprl nove poglede na vprašanja ekumenizma.

Zadnji ponedeljek v januarju (29.1.) je bil gost v DSI ravnatelj MD iz Celja, dr. Rado Bordon, ki je v izredno živahnem in temperamentnem govoru naslikal POSLANSTVO MOHORJEVE DRUŽBE, ki ga je opravila v kulturni in narodni zgodovini našega naroda in ga še opravlja. Večer je bil zelo zanimiv in razgovor zelo živahen.

Petega februarja je medicinec Andrej Petkovšek z barvnimi diapozitivi prikazal svoje POTOVANJE PO PERZIJ, odkrival je zanimivosti krajev in običaje ljudi, stare perzijske kulturne spomenike in nanizal nenavadna srečanja. Večer je bil po tematiki čisto nov.

Ob Prešernovem prazniku je bil družabni večer, prof. Peterlin pa je kratko spregovoril o PREŠERNU — SLOVENSKEM INTELEKTUALCU.

SLOVENSKI CERKVI NA TRŽAŠKEM je bil posvečen ponedeljek, 19. februarja. Govoril je škofov vikar, dr. Lojze

Škerl, nato pa se je razvil zelo obširen pogovor, ki se ga je udeležilo mnogo udeležencev. Razprava je odkrila mnogo vprašanj. Posebej je bilo podčrtano, da je bilo razdeljenih v Trstu več župnij, ki so imele prvotno slovenskega kaplana, z ustanovitvijo novih župnij pa so ostali Slovenci v novonastalih župnijah brez svojega duhovnika. Izražena je bila zahteva, da mora škofija sporočiti mestnim župnikom, da je treba poskrbeti za Slovence v župniji za duhovno oskrbo v materinem jeziku pač na ta način, da lahko prihajajo duhovniki iz prvotne župnije k vernikom, ki so bili dodeljeni v novo župnijo. Ponovno je bila izražena skrb, kako bo, če ne bomo dobili v zamejstvu novih slovenskih duhovnikov.

VEČER LJUBKE ŠORLIJEVE je bil 26. februarja. Navzočnost pesnice same in sina dr. Andreja ter hčerke dr. Lojzke je dala večeru slovesnost, ki jo je še poudarila prisotnost urednika pesniške zbirke Marijana Breclja. Prof. Martin Jevnikar je govoril o pesniškem ustvarjanju Ljubke Šorlijeve, recitatorji pa so brali izbor pesmi iz zbirke. To je bilo eno najlepših in toplih srečanj na ponedeljskih večerih. Tudi pesnica sama je na koncu spregovorila, nato pa je na prošnjo udeležencev podpisovala svojo pesniško zbirko.

Petega marca je bil večer posvečen PROSVETNEMU ŽIVLJENJU V NAŠIH PROSVETNIH DOMOVIH. Po zelo odkriti debati je bila izražena enoglasna želja, da se poživi dramatika na naših odrih, da se vsi prosvetni krožki in prosvetne organizacije v župnijah povežejo tesneje in da si medsebojno pomagajo ter imajo sestanke vsak mesec v koordinacijskem odboru, da se bo tako lahko prireditve vzporejalo in bogatilo z združenimi močmi.

DESETLETNICI DEŽELE pa je bil posvečen večer 12. marca, na katerem je govoril deželni poslanec dr. Drago Štoka. V zelo stvarnem referatu je prikazal nastanek in rast naše samostojne dežele, nanizal pomanjkljivosti v zakonodaji, istočasno pa je izrazil prepričanje, da moramo biti Slovenci stalno prisotni s svojo politično organizacijo v družini deželnih predstavnikov in da moramo stalno postavljati svoje narodne zahteve, do katerih imamo kot narod pravico. Prisotni so dr. Štoki izrazili priznanje za veliko delo, ki ga je že doslej opravil kot deželni poslanec, in to z vso neutrudnostjo in popolno predanostjo stvari.

Naslednji večer bo posvečen — prvi ponedeljek po sv. Jožefu — SPOMINU NA KMEČKE UPORE. J. Štr.

Kaj se dogaja z Gallusom?

Sezona 1972-73 se je že odločno prevesila v drugo polovico in vse kaže, da — vsaj v javnosti — ni še nihče opazil, da pevski zbor J. Gallus ne deluje več. Samo Dušan Jakomin se v Katoliškem glasu od 8. marca že drugič sprašuje, kaj je s tem zborom. Pravzaprav je bilo indirektno, a jasno in nedvoumno zapisano obžalovanje tudi v Piccolu (!) Pred dobrim tednom je bilo podobno obžalovanje izrečeno tudi na nekem sestanku italijanskih pevovodij v Trzinu.

Iz članka v Katoliškem Glasu izvemo, da so se pevci bivšega Gallusa zbrali na Repentabru na zadnjo večerjo. Da je bila res zadnja večerja, se vidi že iz tega, da so si jo privoščili po načelu: za nami vesoljni potop! Vsekakor ni vzpodbudno, da se po odstopu dosedanjega pevovodja ni dalo dobiti primerne naslednika. Tudi ni znano, da bi se bila kakšna krovna organizacija kaj prizadevala za ohranitev tega zbora, ki je res častno zastopal našo zborovsko kulturo tudi v širšem okviru. Leto za letom se je udeleževal tekmovalni »Seghizzi« v Gorici, kjer si je nabral celo vrsto nagrad in še posebnih priznanj kot zbor, ki je od vseh zborov dežele Furlanije - Julijske krajine dosegel najvišje število točk. Pa tudi v okviru republiškega tekmovanja Slovenije je v Mariboru dobil najvišje priznanje: zlato plaketo mesta Maribora; po točkah je bil takoj za Akademskim zborom »Tone Tomšič«. Razumljivo, da je užival velik ugled v glasbenih krogih naše dežele; najboljši dokaz za to je zanimanje italijanskih glasbenikov za usodo tega zbora.

Iz že omenjenega članka v Kat. glasu razberemo, da je dosedanji odbor, po svojem odstopu, predal upravo zborovskega inventarja dosedanjemu dirigentu Ubaldu Vrabcu. Ker dobiva s tem proste roke za ukrepanje, smo prepričani, da bo požrtvovalni zborovodja, preden dokončno zaključi z zborom, vendarle še naredil kak poskus, da ga priključijo k življenju. m

Avgust Černigoj: Ženske pri pogovoru (lesorev, 1939)

za sodobne žene in dekleta

Drugo šolsko polletje

Naj bodo dijaki taki ali taki, reforme v šolskem sistemu take ali drugačne, naj se starši brigajo za šolski uspeh ali ne, pogled na pričevalo prvega polletja vse nekoliko strezni in prizadene. Vsaj za trenutek se vsak dijak zamisli ob tem obračunu prvega dela šolskega leta, potem pa vsak drugače reagira: nekateri imajo polno dobrih sklepov, kako popraviti slabe in manj slabe ocene; drugi se po prvem strahu otresejo žalosti in si mislijo: »Ah, bo že kako! Na koncu me že ne bodo vrgli!« Tretji pa se prepustijo malodušju in kar vržejo puško v koruzo, češ, saj je tako in tako prepozno. Vendar pa zdaj vsaj v večini primerov ni prepozno, če se resno zavzamejo dijaki in jim priskočijo na pomoč domači: prvim tako, da pazijo, da jih dobri sklepi ne zapuste po prvem navdušenju; drugim, da jih prisilijo k večji odgovornosti in učenju; tretjim, da jih vzpodbujajo in jim vlivajo poguma. Popolnoma napačna je reakcija staršev, ki se ob slabem spričevalu znesejo nad otroki in jih zmerjajo z zabiteži (čeprav bi bili lahko slab uspeh pričakovali, saj so morali opaziti, da se premalo uči), ali pa dajo otrokom potuho in zvrnejo krivdo na profesorje. Zdaj torej ni časa za obtože-

vanje in tarnanje, kaj bi lahko bilo, pa ni. Za to bo kvečjemu čas na koncu leta. Zdaj pa je treba rešiti, kar se rešiti da. Kako torej lahko starši pomagajo svojemu otroku? Predvsem s tem, da vrnejo šoli mesto, ki ji pripada. Prva dolžnost dijaka je, da se uči. Vsa ostala zanimanja — šport, delo v organizacijah, zabave, itd. pridejo v poštev le, v kolikor pri tem ne trpi šola. Nato morajo starši poskrbeti, v kolikor je mogoče, za ugodne zunanje pogoje za študij. Tako naj se dijak uči v sobi, kjer je čim večji mir in čim manj stvari, ki ga razstresajo. Pa tudi starši naj ga ne prekinjajo pri učenju in mu nalagajo zdaj to, zdaj ono delo. Saj gre v glavnem za malenkosti, a je čisto dovolj, da zbravnosti pri učenju ni več.

Če vidimo, da otrok kljub dobri volji ne more zdelovati, mu preskrbimo — spet seveda, če je mogoče — pomoč. Vendar pa inštruktor ne sme biti podpora za lenobo. In še en nasvet: ne dovolimo, da otrok izostaja od pouka brez resnega vzroka. Včasih so dijaki ponarejevali podpise staršev, da so »špricali« šolo. Danes vedno več staršev opravičuje izostanke, s katerimi naj bi se sin ali hči izognila kakemu izpraševanju ali šolski nalogi. Navadno pa se vsak izostanek maščuje.

Otrok zgubi povprečno pet ur dnevno in vse te je treba nadoknaditi. Zamudi razlago nove snovi, navadno pa še ne razume razlage naslednjih ur, ker mu manjka razlaga vmesne ure.

Opozorimo naj še, da so zunanji pogoji v drugem polletju težji: bliža se pomlad, otrokov organizem je izčrpan in manj odporen, skušnjave ob lepem vremenu so večje... Nemalokrat se zgodi, da tudi boljši dijaki popustijo prav ob koncu šolskega leta. Za uspeh bo torej potrebno dosti trdne volje in truda. Mate

Naša mesna prehrana

V zadnjih desetletjih je poraba mesazelo hitro in nad vsa pričakovanja narasla. Ni še dolgo, kar je bilo meso priboljšek za posebne prilike, danes pa skoraj ne znamo sestaviti jedilnega lista brez mesa. To govori o večjem blagostanju in zvišanem življenjskem nivoju. Cena mesa pa ostaja kljub temu sorazmerno visoka. Vzrok je v tem, da je povpraševanje po nekaterih delih govejega ali telečjega mesa zelo veliko, medtem ko ostale dele mesar kar težko proda. Gospodinje zahtevajo danes v glavnem nemastno meso, pljučno pečenko, meso za zrezke, mesar pa mora s temi »lepimi« kosi plačati celo žival in seveda tudi kaj zaslužiti. Večkrat slišimo gospodinje pritoževati se, da se je družina naveličala jesti meso. Seveda — ker jim ga vedno servira v obliki zrezkov. V vsaki kuharici pa je nešteto receptov za vsakovrstne mesne jedi, za katere niso potrebni najboljši kosi, ampak tudi manj lepi (in manj dragi!) kosi mesa. Zapomniti si moramo, da imajo ti deli prav tako hranilno vrednost

kot zreski. Gotovo je tudi za to izbiro mesa treba iskati globlje vzroke. Malokatera gospodinja je še samo doma in ima čas kuhati jedi, ki zahtevajo cele ure. Dosti bolj preprosto in manj zamudno je pripraviti zrezek. Vendar pa tudi ta izgovor ne velja vedno. Tudi jedi, ki jih pripravimo n. pr. iz mletega mesa so hitro narejene. Mleto meso lahko izberete zelo različne kakovosti in po zelo različnih cenah, ki pa so vedno dosti nižje od cen za zrezke. Lahko pa ga uporabljamo za hamburgerje, polpete različnih vrst, omake, razne nadeve za testenine ali zelenjavo itd. In prav nič nismo prikrajšani, če pojemo namesto zrezka hamburger ali enakovredno količino drugega mesa.

Kako spoznamo meso po videzu? Goveje meso mora biti svetlo rdeče, ima tanka, sem ter tja z belo mastjo prerasla vlakna, pokrito je z belo mastjo, kosti ima rahlo roza barve. Telečje meso je belo, čvrsto in ima tanko zunanjo plast maščobe krema barve.

Abebe Bikila

(Nadaljevanje s str. 29)

kot se to po navadi zgodi vsem tekačem. Maraton moramo namreč gledati od začetka pa do konca; atlete prej ali slej zajame huda fizična onemoglost, ko v njih ugasne vse, razen trdne volje. Tek se prelevi v pravi križev pot. — Bikila je zmagal in to z veliko prednostjo. Na mah je postal idol vseh ljubiteljev atletike. Imperator Hailè Selassie mu je za nagrado podelil častni čin!

Ponovno se je Bikila predstavil občinstvu na japonski olimpiadi v Tokiju. Bil je videti precej spremenjen. V njem ni bilo več tistega naravnega strahu pred novinarji; rade volje je odgovarjal na zastavljena vprašanja in... tokrat se je na startu predstavil v telovadnih čevljih! Med tem časom se je poročil in postal oče. Naučil se je tudi nekoliko angleščine in francoščine. Bil je izredno samozavesten, saj je že pred tekmovanjem napovedal svojo zmago, kar se je tudi zgodilo. In tudi tokrat je poskrbel za presenečenje: ko je pritekel na cilj, je začel telovaditi, medtem ko so njegovi sotekmovalci izmučeni od napora popadali na travo. Tokrat ga je Selassie povišal v oficirja. Od tega trenutka dalje je nastopal na vseh večjih svetovnih športnih manifestacijah, saj ga je etiopski cesar rade volje pošiljal na tekmovanja; predstavljal je ves atletski etiopski športni prestiž. Predstavil se je tudi na mehiški olimpiadi. Bil je glavni favorit, toda je prvič okusil grenkoba poraza. In vendar je ostal samozavesten: napovedal je svoj umik iz športne arene.

Bil je na višku svoje slave, bil je srečen, saj je prav šport v obilni meri pripomogel, da je postal nekdo. Toda usoda mu ni namenila, da bi lahko dolgo užival te srečne trenutke... 30 aprila 1969 je na londonskem letališču pristalo etiopsko vojaško letalo. Edini potnik je ležal na nosilih... popolnoma hrom! Bil je to Abebe Bikila, ki se je mesec prej tragično ponesrečil z lastnim avtomobilom. Hailè Selassie je poskrbel, da so ga prepeljali v sloviti Stoke Mandeville Hospital, toda izvid radiografije je bil naravnost tragičen: zlom hrbtenice!

Abebe Bikila, dvakratni olimpijski prvak v maratonu, je ležal popolnoma hrom, star komaj sedemtrideset let. In vendar v njem ni umrl uporni duh, pa čeprav mu je telo omrtvelo. Zdravniki so se sicer trudili, rezali, šivali; Abebe jim je bil v velikansko pomoč, saj je dal vse, kar je takrat mogel dati: svojo železno voljo, trdno prepričanje, da bo nekoč lahko spet hodil, delal, govoril. V bolnici je ostal nekaj mesecev. Športno časopisje mu je še in še posvečalo strani; optimistične izjave velikega atleta, ki se še vedno bori in nikakor noče poražen z igrišča. In zopet se je predstavil publiko kot atlet, toda tokrat na žalostni olimpiadi invalidov v Londonu. Tekmoval je v lokostrelstvu. Bil je naravnost srečen, saj mu je popolnoma hromemu vendar uspelo s pomočjo železnega kavljca, ki so mu ga pritrčili na desno zapestje, napeti lok!

Morda se nam je Bikila prikazal v pravi luči prav takrat; s svojo zadnjo in najpomembnejšo zmago nad bolečino, nad tragedijo. In prav zaradi tega nam bo ostal v spominu kot svetel lik atleta in legendarnega športnika.

Ivan Peterlin

ČUK NA OBELISKU

PUST 1974

Kakšni bodo pustni vozovi, ki jih bomo videli prihodnje leto na pustnem sprevodu skozi Opčine? To je zaenkrat velika skrivnost. Vendar je ČUKU že zdaj uspelo izvohati, kakšen bo najmenitnejši pustni voz, s katerim se mislijo prihodnje leto postaviti naši Kraševci.

To bo tovornik z golim škalirom, na katerem bo rasla ogromna BEKA s prav košatimi vejami. Na tej beki bo visel veliki Curlo iz cunj. V eni roki bo držal nočno posodo z napisom CAROLINI SPIRITOSI, v drugi pa tablo z drugim napisom: »SLOVENI DE BEKA STOPIMO V KORAK DA OSVOBODIMO SE DOMAČIH SRAK«.

NOVA STRAN V PRIMORSKEM DNEVNIKU

Naš vseslovenski Primorski dnevnik je nedavno prišel do hvalevredne zamisli, da enkrat na teden posveti eno svojo stran ponatisom iz ljubljanskega dnevnika DELO.

ČUK lahko vnaprej posreduje javnosti neko drugo novost, s katero bo Primorski dnevnik prav tako hvalevredno presenetil svoje bralce.

Glede na to, da so med zamejskimi Slovenci tudi katoličani, je uredništvo Primorskega dnevnika sklenilo, da bo enkrat na teden posvetilo eno svojo stran ponatisom iz ljubljanskega verskega lista DRUŽINA.

Tržaški Slovenci morejo Primorskemu dnevniku ob tako širokosrčni zamisli samo čestitati.

MALI EKONOMSKI OGLAS

Kupujemo Slovence ne glede na ceno. Pogoj: da se pustijo prepričati, da vpišejo svoje otroke v slovensko šolo. Služba zajamčena! Zglasiti se tudi v neuradnih urah v palači Diana, Democrazia cristiana, Largo S. Giovanni (nasproti Keržetu).

PESNIŠKI LISTI

Medlotrudno
nezamudno
drug za drugim
se osipa
list.

Na drevesu ogolelem
že uvelem
iznenada
se prikaže
ČUK.

ŠE ENA OKROGLA MIZA

Med tednikoma Novi list in Katoliški glas je prišlo do polemike o vlogi, ki so jo odigrali krščanski socialisti v naši nedavni preteklosti. Da se to vprašanje razčisti, je Novi list sklenil prirediti okroglo mizo na temo: »Naša obramba krščanstva med narodno-osvobodilno borbo«. Pri okrogli mizi bodo nastopili naslednji predstavniki krščansko-socialistične skupine v partizanih: Dr. Marjan Breclj, Tone Fajfar, prof. Tone Zemljak in pisatelj Jože Javoršek.

Zaradi izrednega zanimanja, ki ga bo ta diskusija sprožila, je bila že najeta Mala dvorana v Kulturnem domu.

Vabljeni!

S

smeh in dobra volja

Mož in žena sta na potovanju z avtom. Mož sicer prav nič ne zaupa v ženine šoferske sposobnosti, a je truden in mu ne preostane drugega kot da prepusti njej volan. Nato zaspi, žena pa junaško vozi proti cilju. Toda za nekim ovinkom zagleda prevrnjen tovornjak s kolesi navzgor: zakriči in še pravočasno zavre svoj avto.

Mož se zbudi, zagleda prizor in občudujoč pogleda ženo: »Moj Bog, kako pa se ti je to posrečilo!«

★

Javni tožilec pokaže z roko proti obtožencu: »Poglejte ga ljudje, pogledjte človeka, ki je z lastno roko pobil vso svojo rodbino. Poglejte te mrke oči, nizko čelo in prezir, neobčutnost za vse, kar je storil! Niti sledu kesanja ni v njem. Kaj bi vi storili z njim? Upam, da bi soglasni z menoj izrekli najhujšo kazen.

Tedaj se dvigne zagovornik, pogleda po ljudeh, ki so polni obsodbe in gneva in reče: »Vem, da je tu vsaka beseda zaman. A prosim vas, imejte do njega usmiljenje vsaj zato, ker je zdaj sirota brez staršev!«

★

»No vidiš, sinko, tudi očka te zna okopati, ne samo mamica.«

»Ja, samo mamica mi pred kopanjem sezuje čevlje.«

★

Prišel je ves pobit od izpita in rekel: »Padel sem. Deset težkih vprašanj, a znal sem odgovoriti le na eno.«

»Kaj so te vprašali?«

»Kako se pišem.«

★

»Očka, zakaj pa greš vedno do vrat s tistim, ki pride na obisk?«

»Zato, da se prepričam, če je res odšel.«

★

»Mihec, boš tiho! Kaj pa se to pravi, da vpiješ nad Marjetko, naj gre k vragu!«

»Saj ne bo šla, veš da ne! Ona nalašč nikoli ne pravi tistega, kar ji jaz ukažem.«

★

»Oh, kakšnega moža imam. V desetih letih zakona sem šla le enkrat z njim ven.«

»Kam? V gledališče?«

»Kaj še! Hiša nam je zgorela!«

Vojvodinec je prišel v Slovenijo in začudeno gledal dolenske hribe in še bolj visoke gore na Gorenjskem.

Vprašal je kmeta: »Kako pa požanjete pšenico na teh strminah?«

Kmet pa: »O, lahko. Goro prekucnemo na hrbet, požanjemo, potem jo pa spet postavimo pokonci.«

★

Boštjan gre k zdravniku: »Želodec me boli.«

»Tako? Da vidimo. Slecite se!«, reče zdravnik.

»Zakaj pa, mi morda ne verjamete na besedo?«

★

Gospod in gospa govorita o tem, kako bosta preživela starost. Gospa vzdihne in milo reče:

»Veš kaj. Ko bo eden od naju umrl, se bom jaz kar preselila na deželo in živela tam.

★

Učitelj govori o pomenu zrcala in začne:

»No, otroci, ko se zjutraj umijete, kako se prepričate, da ste res čisti?«

»Pogledamo na brišačo.«

V založbi Mladike so doslej izšle sledeče knjige:

P E S M I :

Bruna Pertot: Moja Pomlad

Vinko Beličič: Gmajna

Marijan Breclj: V času odmaknjena sidrišča

Albert Miklavc: Prošnja za jutri

Boris Pangerc: Amfora časa

R A Z P R A V E :

»Draga 1968« (predavanja v Dragi)

Slovensko usodo krojimo vsi (predavanja v Dragi 1969 in 1970)

Zbornik Draga 1971

Egidij Vršaj: »Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo (v italijanščini)«

Vse knjige dobite v upravi Mladike in v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici

Tik pred izidom je pesniška zbirka Vinka Beličiča s spremno besedo prof. Martina Jevnikarja. Kdor se želi na knjigo naročiti, lahko piše na upravo.

V pripravi je tudi zbornik predavanj z lanskimi študijskimi dnevi v Dragi. Izšel bo kmalu po veliki noči.